

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Παγκόσμιες Προκλήσεις και Συστήματα Αναλύσεων»

**«Οι Σινο-αμερικανικές σχέσεις υπό το πρίσμα της
οικονομικής διπλωματίας και του διεθνούς εμπορίου»**

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

Χριστίνα Δ. Μελεούνη

Τριμελής επιτροπή:
Αναπληρωτής Καθηγητής Ν.-Σ. Κουτσούκης
Αναπληρωτής Καθηγητής Ν. Τζιφάκης (Επιβλέπων)
Επίκουρος Καθηγητής Ε. Φακιολάς

Ιανουάριος

Κόρινθος, 2019

Abstract

Starting from the concept and the role of diplomacy in international relations, this paper examines one of the most important forms of diplomacy, economic diplomacy and the way in which it is exercised.

The key question that this paper attempts to address is whether the exercise of economic diplomacy through the international trade can help maintain the cooperation and peace between states. In order to understand the role, function and purpose of economic diplomacy, analysis both of the role of diplomacy in general and the role of international trade in particular is necessary.

Lastly, for a more accurate approach to an answer of the aforementioned question, the economic relation of the US and China is studied, as well as the trade relations between them, the dynamics of which play a key role in the global economic developments.

Keywords: US, China, diplomacy, economic diplomacy, international trade.

Περίληψη

Με αφετηρία την έννοια και το ρόλο της διπλωματίας στις διεθνείς σχέσεις, στην παρούσα εργασία μελετάται μια από τις σημαντικότερες μορφές άσκησης της διπλωματίας, η οικονομική διπλωματία και ο τρόπος άσκησής της.

Το βασικό ερώτημα στο οποίο επιχειρεί να απαντήσει η εν λόγω εργασία, αφορά στο αν η άσκηση της οικονομικής διπλωματίας, μέσω του διεθνούς εμπορίου, βοηθάει στη διατήρηση της συνεργασίας και της ειρήνης μεταξύ των κρατών.

Για την κατανόηση του ρόλου, της λειτουργίας και του στόχου της οικονομικής διπλωματίας, γίνεται ανάλυση τόσο στο ρόλο της διπλωματίας γενικότερα, όσο και στο ρόλο του διεθνούς εμπορίου ειδικότερα.

Τέλος, για την ορθότερη προσέγγιση της απάντησης του ανωτέρω ερωτήματος μελετείται η οικονομική σχέση των χωρών ΗΠΑ και Κίνας, ο τρόπος ο οποίος ασκείται από τις χώρες αυτές, καθώς και οι μεταξύ τους εμπορικές σχέσεις, όπου η δυναμική των οποίων διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στις παγκόσμιες οικονομικές εξελίξεις.

Όροι κλειδιά: ΗΠΑ, Κίνα, διπλωματία, οικονομική διπλωματία, διεθνές εμπόριο.

Πίνακας περιεχομένων

Abstract	I
Περίληψη	II
Πίνακας περιεχομένων	III
1. Εισαγωγή	- 1 -
2. Η σύγχρονη διπλωματία	- 3 -
2.1 Οικονομική διπλωματία.....	- 4 -
2.1.1 Το περιεχόμενο της οικονομικής διπλωματίας.....	- 5 -
3. Ο φιλελευθερισμός στη διεθνή πολιτική	- 9 -
3.1 Φιλελευθερισμός και αλληλεξάρτηση.....	- 10 -
3.2 Φιλελευθερισμός και διεθνές εμπόριο	- 11 -
4. Σινο-αμερικανικές οικονομικές & εμπορικές σχέσεις	- 13 -
4.1 Εμπορικές σχέσεις ΗΠΑ - Κίνας.....	- 16 -
5. Συμπεράσματα	- 23 -
Βιβλιογραφία	- 26 -

1. Εισαγωγή

Οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, από τις αρχές του 20ου αιώνα, ήταν μία από τις μεγαλύτερες δυνάμεις του κόσμου, με πολιτική, οικονομική και στρατιωτική υπεροχή έναντι άλλων κρατών. Από την άλλη πλευρά, και μετά το θάνατο του Mao Zedong το 1976 και την απόφαση του Deng Xiaoping να ανοίξει την κινεζική αγορά, η οικονομία της Κίνας ξεκίνησε την ανοδική της πορεία ώστε να θεωρείται υπολογίσιμη δύναμη. Γνωρίζοντας την αυξανόμενη σημασία της Κίνας, όχι μόνο σε περιφερειακό επίπεδο στην Ασία αλλά και διεθνώς, οι κυβερνήσεις των ΗΠΑ επικεντρώθηκαν στην ενίσχυση των διμερών σχέσεων με τη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας.

Πράγματι, οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και η Κίνα έχουν δώσει έμφαση στην ανάπτυξη της οικονομικής τους διπλωματίας όπου μέσω των οργανισμών και των υπηρεσιών που έχουν θεσπίσει προωθούν τους οικονομικούς τους στόχους αλλά και τις διμερείς τους σχέσεις αποφεύγοντας τις στρατιωτικές συγκρούσεις και προωθώντας τη διπλωματία και τη συνεργασία για την επίλυση των διαφορών τους. Βασικό ερώτημα της παρούσας εργασίας είναι αν η άσκηση της οικονομικής διπλωματίας, μέσω του διεθνούς εμπορίου, μπορεί να διατηρήσει τη συνεργασία και την ειρήνη μεταξύ των κρατών.

Για την κατανόηση του ρόλου, της λειτουργίας και του στόχου της οικονομικής διπλωματίας, γίνεται ανάλυση τόσο στο ρόλο της διπλωματίας γενικότερα, όσο και στο ρόλο του διεθνούς εμπορίου ειδικότερα. Επιπρόσθετα, η εν λόγω μελέτη στηρίχθηκε σε πηγές τόσο επιστημονικών συγγραμμάτων όσο και επιστημονικών δημοσιεύσεων ελληνικών και ξενόγλωσσων για την καλύτερη προσέγγιση και ανάλυση του θέματος. Επιπλέον, προκειμένου να εξεταστούν με σαφήνεια το διεθνές εμπόριο και η οικονομική διπλωματία μελετήθηκαν οι σχέσεις των δύο χωρών καθώς και τα βασικά χαρακτηριστικά της τρέχουσας διμερούς σχέσης τους υπό την επίδραση της οικονομικής αλληλεξάρτησης. Ως εκ τούτου, η εργασία εξετάζει την περίοδο που εκτείνεται από το 2008 έως το 2018, όπου η σημαντική αλλαγή στην προσέγγιση της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ, καθώς και η αυξανόμενη σημασία της σύναψης διμερούς συνεργασίας με την Κίνα, καθιστούν εξαιρετικά ενδιαφέροντα την ανάλυση των sino-αμερικανικών σχέσεων υπό τη διοίκηση Obama και Trump.

Κατόπιν των οικονομικών μεταρρυθμίσεων που τέθηκαν σε εφαρμογή από τις κινεζικές αρχές, οι διμερείς σχέσεις στους τομείς της οικονομίας και του εμπορίου μεταξύ των ΗΠΑ και της Κίνας αποδείχθηκαν όλο και περισσότερο αλληλεξαρτώμενες. Για το λόγο αυτό η μελέτη βασίστηκε στις θεωρίες των Διεθνών Σχέσεων και της Διεθνούς Πολιτικής Οικονομίας και συγκεκριμένα της θεωρίας του φιλελευθερισμού και συγκεκριμένα της οικονομικής αλληλεξάρτησης.

Στόχος της εν λόγω εργασίας είναι να αποδείξει πως μέσω του οικονομικού φιλελευθερισμού και της οικονομικής αλληλεξάρτησης τα κράτη μπορούν να συνεργαστούν και οι οποιοσδήποτε

ιδεολογικές, πολιτικές ακόμα και γεωπολιτικές διαφορές να μη σταθούν εμπόδιο στην ευημερία των πολιτών.

Εν κατακλείδι, η εργασία αποτελείται από πέντε κεφάλαια, όπου στο πρώτο παρουσιάζεται το θέμα που θα μελετηθεί. Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύεται η έννοια της διπλωματίας γενικότερα καθώς και η έννοια και ο ρόλος της οικονομικής διπλωματίας ειδικότερα. Εν συνεχεία, στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά για το τί είναι διεθνές εμπόριο και πως αυτό ασκείται. Ακολουθεί το τέταρτο κεφάλαιο όπου και αναλύονται οι οικονομικές – εμπορικές σχέσεις των δύο μεγαλύτερων οικονομιών παγκοσμίως και συγκεκριμένα των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής και της Κίνας. Τέλος, στο πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα συμπεράσματα από την εν λόγω μελέτη.

2. Η σύγχρονη διπλωματία

Η διπλωματία αποτελεί το κυρίαρχο εργαλείο χάραξης και έκφρασης της εξωτερικής πολιτικής, εντός του οποίου ο διάλογος και η διαπραγμάτευση λειτουργούν ως μέσα επιδίωξης υλοποίησης στόχων εθνικού συμφέροντος. Επιπλέον, η διπλωματία θεωρείται και έκφανση ισχύος αφού μέσω αυτής επιδιώκεται η διατήρηση της διεθνούς ειρήνης.

Σύμφωνα με τον Hans Morgenthau οι στόχοι της εξωτερικής πολιτικής θα πρέπει να ορίζονται με γνώμονα το εθνικό συμφέρον. Ο διπλωμάτης για να επιτύχει τους στόχους της χώρας του θα πρέπει να είναι εφοδιασμένος με επαρκή ισχύ, η οποία περιλαμβάνει τη στρατιωτική καθώς και την οικονομική υπεροχή. Επιπλέον, η διπλωματία θα πρέπει να εξετάζει και την πολιτική βούληση των άλλων κρατών. Είναι σύνηθες τα συμφέροντα ενός Α κράτους να εξυπηρετούνται καλύτερα όταν είναι σε βάρος ενός Β κράτους. Για το λόγο αυτό, οι υπεύθυνοι φορείς που ασκούν τη διπλωματία θα πρέπει να αντιλαμβάνονται τα συμφέροντα και τις επιθυμίες των ξένων κρατών ώστε μέσω της διαπραγμάτευσης και του συμβιβασμού να αποφύγουν αρνητικές συνέπειες για τις χώρες τους (Morgenthau, 1973, σσ. 540-549).

Ο Adam Watson υποστηρίζει πως ο διπλωματικός διάλογος αποτελεί μια πολιτισμένη διαδικασία βασισμένη στο σεβασμό των διαφορετικών θέσεων όπου η διαρκής ανταλλαγή απόψεων και η προσπάθεια εύρεσης κοινών αποδεκτών λύσεων συμβάλλουν στη συνεργασία των κρατών (Watson, 2005, σ. 21). Επίσης, ο Ronald P. Barston υποστηρίζει πως η διπλωματία ασχολείται με τη διαχείριση των σχέσεων μεταξύ των κρατών αλλά και άλλων δρώντων. Συγκεκριμένα, θεωρεί πως η διπλωματία έχει ως κύριο μέλημά της τη διαμόρφωση και εφαρμογή της εξωτερικής πολιτικής. Συμπληρώνει πως *«η διπλωματία ασκείται σε καιρούς ειρήνης, ωστόσο μπορεί να ασκηθεί σε πολέμους, ένοπλες συγκρούσεις ή ακόμα να χρησιμοποιηθεί για την επίτευξη συγκεκριμένων πράξεων βίας»* (Barston, 2014, σ. 24).

Σύμφωνα με τα ανωτέρω, η διπλωματία αποτελεί τον δίαυλο επικοινωνίας, διαπραγμάτευσης και ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των κρατών. Βασικός στόχος του διπλωματικού έργου είναι η σωστή και έγκυρη πληροφόρηση της κυβέρνησης καθώς και η υπεράσπιση και προώθηση των συμφερόντων του κράτους (Τσαρδανίδης, 2018, σ. 62). Ως εκ τούτου, η βασική επιδίωξη είναι τα κράτη να μπορούν να επιτύχουν τους στόχους της εξωτερικής τους πολιτικής χωρίς να ασκούν βία.

Ωστόσο, μετά τη λήξη του Ψυχρού Πολέμου παρατηρείται αλλαγή του τρόπου άσκησης της διπλωματίας. Πιο αναλυτικά, η διπλωματία σταδιακά ξεφεύγει από το στενό πολιτικό πλαίσιο και δεν συνδέεται μόνο με την τυπική της υπόσταση όπως είναι το Υπουργείο Εξωτερικών, αλλά επεκτείνεται και ασκείται από ένα ευρύτερο φάσμα δρώντων όπως είναι οι Διεθνείς Οργανισμοί, φυσικά και νομικά πρόσωπα, που αυτό σημαίνει ότι η διπλωματία εκτός από τους διπλωμάτες καριέρας μπορεί να ασκηθεί από ιδιώτες και αξιωματούχους διαφόρων ειδικοτήτων. Η παγκοσμιοποίηση, η τεχνολογική εξέλιξη, οι επιστήμες, καθώς και ο

εκδημοκρατισμός ενισχύουν το ρόλο των μη κρατικών φορέων στην άσκηση της διπλωματίας (Παπαστάμου, 2018, σσ. 49-52).

Επομένως, η εξωτερική πολιτική και η διπλωματία δεν περιορίζονται μόνο στα θέματα ασφάλειας των χωρών τους, αλλά το ενδιαφέρον τους έχει στραφεί στην επίτευξη και των οικονομικών τους συμφερόντων (Τσαρδανίδης, 2018, σσ. 19-22). Πράγματι, τα κράτη προσπαθούν να αναπτύξουν τις οικονομικές τους σχέσεις με απώτερο σκοπό να βελτιώσουν αφενός την οικονομική τους θέση και αφετέρου στοχεύουν στην αύξηση της επιρροής τους. Η οικονομική διπλωματία, όπου στην επόμενη ενότητα θα γίνει αναλυτική περιγραφή, αποτελεί το μέσο για την επίτευξη των ανωτέρω στόχων, λειτουργεί ως άξονας της εξωτερικής πολιτικής ενός κράτους και συμβάλει στην επίτευξη των στόχων αυτών με οικονομικά μέσα όπως είναι το εμπόριο, οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ) και η διεθνής αναπτυξιακή συνεργασία.

Εν κατακλείδι, η μελέτη της οικονομικής διπλωματίας δεν περιορίζεται μόνο στα γενικά διπλωματικά θέματα που προκύπτουν από τις διαδικασίες ολοκλήρωσης της αγοράς, όπως οι διαπραγματεύσεις για τα δικαιώματα της πνευματικής ιδιοκτησίας, τις συμφωνίες που αφορούν το ηλεκτρονικό διαδικτυακό εμπόριο ή τις διακρατικές οικονομικές διαπραγματεύσεις, αλλά επιπλέον εξετάζονται οι αλλαγές που έχουν προκύψει στον τρόπο άσκησης της διπλωματίας, οι νέοι διπλωματικοί φορείς καθώς και οι δομές της. Ως επί το πλείστον η μελέτη της οικονομικής διπλωματίας έχει ως στόχο την κατανόηση της διεθνούς πολιτικής οικονομίας όπου οι μελετητές της επικεντρώνονται όλο και περισσότερο στον ρόλο των διπλωματικών φορέων, των δραστηριοτήτων και των θεσμών.

2.1 Οικονομική διπλωματία

Το ενδιαφέρον των μελετητών της διπλωματίας την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου επικεντρωνόταν στην ασφάλεια των κρατών. Ωστόσο, η παγκοσμιοποίηση και οι διεθνείς οικονομικές σχέσεις που επικράτησαν με το πέρας του Ψυχρού Πολέμου, οδήγησαν τους μελετητές της διπλωματίας να εστιάσουν το ενδιαφέρον τους στη μελέτη της οικονομικής διπλωματίας, τονίζοντας πως για την καλύτερη κατανόησή της θα πρέπει να μελετηθούν οι πρακτικές που χρησιμοποιούνται στην οικονομική διπλωματία. Αρκετοί ερευνητές εισήγαγαν στις μελέτες τους αναλυτικά εργαλεία από άλλους τομείς των κοινωνικών επιστημών και ειδικότερα από τη Διεθνή Πολιτική Οικονομία (Δ.Π.Ο.) για να τονίσουν τη σπουδαιότητα και τον αντίκτυπο των οικονομικών παραγόντων και των οικονομικών συμφερόντων στις διπλωματικές πρακτικές και διαδικασίες (Lee & Hocking, 2010, σ. 2). Πλέον, οι έρευνες δεν εστιάζουν μόνο στα κράτη και στα ζητήματα ασφάλειας, αλλά και στην ανάλυση της αλληλεξάρτησης των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών ζητημάτων καθώς και στη διασύνδεση των κρατικών και μη κρατικών φορέων στο διεθνές σύστημα.

Η οικονομική διπλωματία αποτελεί ένα από τα μέσα του κράτους για την απόκτηση ισχύος, ενώ παράλληλα ως εργαλείο της εξωτερικής πολιτικής στο διεθνές οικονομικό περιβάλλον προστατεύει και προωθεί τα οικονομικά συμφέροντα των κρατών. Ωστόσο, όσο η οικονομία ενός κράτους είναι ισχυρή τόσο πιο ισχυρή είναι και η διαπραγματευτική του ισχύς με αποτέλεσμα τη διαμόρφωση μιας καλύτερης εξωτερικής οικονομικής πολιτικής (Τσαρδανίδης, 2018, σ. 22).

Ως εκ τούτου, αντικείμενο της οικονομικής διπλωματίας είναι η οικονομική πολιτική που ασκείται από τα κράτη και τους διεθνείς οργανισμούς. Σκοπός των οικονομικών διπλωμάτων είναι η παρακολούθηση των οικονομικών πολιτικών που υιοθετούν ξένα κράτη και διεθνείς οργανισμοί καθώς και η έγκυρη ενημέρωση και συμβουλή των κυβερνήσεων τους για τα αποτελέσματα που ενδεχομένως θα έχουν οι πολιτικές αυτές (Κωνσταντόπουλος, 2016, σ. 132). Οι διπλωμάτες θεωρούνται ως οι βασικοί παράγοντες των διαπραγματεύσεων για τη θέσπιση των κανόνων και των κανονισμών της αγοράς, της διάδοσης τους στη διεθνή οικονομία, καθώς και στην προώθηση και εφαρμογή των οικονομικών πολιτικών, αλλά και στην υπεράσπιση των δημόσιων και ιδιωτικών οικονομικών συμφερόντων.

Τέλος, η οικονομική διπλωματία ως διαδικασία χωρίζεται σε δύο επίπεδα στο κρατικό και μη κρατικό. Στο κρατικό επίπεδο ευθύνεται για την διεύρυνση της συμμετοχής στο σύστημα λήψης αποφάσεων της εξωτερικής πολιτικής του κράτους με τη συμμετοχή μηχανισμών πέραν του Υπουργείου Εξωτερικών ενώ στο μη κρατικό επίπεδο συμμετέχουν επιχειρήσεις και μη κυβερνητικές οργανώσεις.

Εν κατακλείδι, η παγκοσμιοποίηση και η αύξηση του ρόλου της οικονομίας στο σύγχρονο διεθνές περιβάλλον λειτούργησαν καταλυτικά στο να ενισχυθεί ο ρόλος της οικονομικής διπλωματίας με σκοπό να προωθηθούν και να προφυλαχθούν παράλληλα τα οικονομικά συμφέροντα αλλά και η ισχύς ενός κράτους.

2.1.1 Το περιεχόμενο της οικονομικής διπλωματίας

Η οικονομική διπλωματία στην άσκηση της εξωτερικής πολιτικής εκφράζεται με δύο τρόπους. Ο πρώτος αφορά στην άσκηση της εξωτερικής πολιτικής με τη χρησιμοποίηση οικονομικών μέσων όπως για παράδειγμα η απειλή ή η χρήση οικονομικών κυρώσεων ή ακόμα και η παροχή οικονομικής βοήθειας, για την επίτευξη των πολιτικών στόχων. Ενώ, ο δεύτερος αφορά τη χρησιμοποίηση διπλωματικών μέσων για την προώθηση και επίτευξη των οικονομικών στόχων ενός κράτους. Συγκεκριμένα, στοχεύει στην προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων, ενισχύει τη διεθνή δραστηριότητα μιας επιχείρησης και επηρεάζει τους επιχειρηματικούς συνδέσμους και οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στο εσωτερικό και στο εξωτερικό, έτσι ώστε να στηρίξουν την οικονομική πολιτική του κράτους (Τσαρδανίδης, 2008).

Επιπρόσθετα, η οικονομική διπλωματία διακρίνεται σε δύο διαστάσεις ως μέσο και ως διαδικασία. Θεωρείται ως μέσο καθώς αποτελεί έναν σημαντικό μηχανισμό της παραδοσιακής εξωτερικής πολιτικής, της εξωτερικής οικονομικής πολιτικής και της αναπτυξιακής πολιτικής των διαπραγματεύσεων με τις επιχειρήσεις, όπου η αύξηση των εξαγωγών της χώρας, η προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, η υπεράσπιση και προώθηση των θέσεων που έχει αποφασίσει η κυβέρνηση μιας χώρας αποτελούν τους βασικούς στόχους. Ενώ, θεωρείται διαδικασία λόγω της υψηλής σημασίας των οικονομικών θεμάτων όπου επηρεάζεται η διαδικασία λήψης αποφάσεων στην εξωτερική πολιτική (Κωνσταντόπουλος, 2016, σσ. 133-136).

Η οικονομική διπλωματία στην άσκηση της εξωτερικής πολιτικής παρουσιάζεται ως μέσο το οποίο έχει διττό ρόλο, πολιτικό και οικονομικό. Η εξωτερική πολιτική είναι αυτή που θέτει τους στόχους και τους σκοπούς της οικονομικής διπλωματίας για την μέγιστη επίτευξη των οικονομικών στόχων ενός κράτους. Κύριο μέλημα των κυβερνήσεων είναι η αύξηση της ασφάλειας, της πολιτικής και της οικονομικής υπεροχής των κρατών τους στο άναρχο διεθνές σύστημα (Waltz, 2011). Η οικονομική διπλωματία αποτελεί προέκταση της ασφάλειας ενός κράτους και προσδιορίζεται από αυτή. Για παράδειγμα, σε περιπτώσεις εντάσεων και κρίσεων η οικονομική διπλωματία λειτουργεί ως αρωγός στο σύστημα ασφάλειας του απειλούμενου κράτους και δεν δρα ανεξάρτητα (Papadimitriou & Pistikou, 2015, σ. 132).

Η εδραίωση της παγκοσμιοποίησης και η αύξηση της αλληλεξάρτησης έχουν οδηγήσει τα κράτη να αναδιαμορφώσουν την εξωτερική τους πολιτική όπου δίνουν έμφαση σε οικονομικά ζητήματα και χρησιμοποιούν πολιτικά εργαλεία για οικονομικούς σκοπούς. Ως εκ τούτου, η οικονομική διπλωματία λειτουργεί καταλυτικά για την επίτευξη των εθνικών στόχων με τη χρησιμοποίηση ειρηνικών μέσων και την αποφυγή πολέμων. Στόχος των κρατών είναι η επιβίωσή τους που πλέον βασίζεται στην οικονομία η οποία με τη σειρά της εξαρτάται από την πρόσβαση στις αγορές και στην προμήθεια πρώτων υλών ώστε το κράτος να μπορεί να έχει λειτουργική οικονομία (Τσαρδανίδης, 2018, σσ. 38-45).

Δύο από τις μεγαλύτερες οικονομίες παγκοσμίως οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και η Κίνα, για να επιτύχουν τους στόχους τους, αμφοτέρως χρησιμοποιούν αρκετές φορές ειρηνικά μέσα είτε για να επιλύσουν διαφορές με τρίτες χώρες είτε για να κερδίσουν την εύνοια αυτών. Για παράδειγμα, η εξωτερική βοήθεια που παρέχει η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας στις αναπτυσσόμενες χώρες αποτελεί μέρος της οικονομικής της διπλωματίας όπου συνεχώς βελτιώνεται και αναπτύσσεται. Στόχος της βοήθειας είναι η οικοδόμηση και ανάπτυξη υποδομών για να μπορούν να χρησιμοποιούνται οι εγχώριοι πόροι που θα οδηγήσουν τις χώρες αυτές στην ανάπτυξη. Επίσης, η οικονομική ενίσχυση γίνεται χωρίς πολιτικούς όρους ή παρεμβάσεις στις εσωτερικές υποθέσεις των κρατών. Η προώθηση των φιλικών διμερών σχέσεων, το αμοιβαίο οικονομικό όφελος μέσω της οικονομικής και τεχνικής συνεργασίας με άλλες αναπτυσσόμενες χώρες καθώς και η τήρηση της ισότητας, του αμοιβαίου οφέλους και

της κοινής ανάπτυξης είναι οι βασικοί στόχοι της εξωτερικής βοήθειας που παρέχεται από την Κίνα (China's Foreign Aid, 2011).

Επιπρόσθετα, οι Ηνωμένες Πολιτείες όπου μέσω της εξωτερικής πολιτικής και της ήπιας ισχύος¹ αποκτούν συνεχώς συμμάχους χωρίς να είναι απαραίτητη μια στρατιωτική παρέμβαση. Πράγματι, ο Οργανισμός των Ηνωμένων Πολιτειών για τη Διεθνή Ανάπτυξη (United States Agency for International Development, USAID) προωθεί τις διεθνείς αναπτυξιακές και ανθρωπιστικές δράσεις με σκοπό τη διάσωση των ανθρώπινων ζώων, τη μείωση της φτώχειας και την ενίσχυση της δημοκρατικής διακυβέρνησης. Ένα μέρος της εξωτερικής πολιτικής διεξάγεται μέσω της USAID όπου προωθείται η ανθρώπινη πρόοδος, η ευημερία ενώ ταυτόχρονα δημιουργούνται ελεύθερες κοινωνίες με αγορές που γίνονται εμπορικοί εταίροι των Ηνωμένων Πολιτειών (USAID, 2018).

Όπως ήδη αναφέρθηκε, η οικονομική διπλωματία αποτελεί μέσο πολιτικό και οικονομικό της εξωτερικής πολιτικής για την επίτευξη των εθνικών στόχων ενός κράτους. Ωστόσο, κρατικοί και μη κρατικοί φορείς μπορούν να ασκήσουν οικονομική διπλωματία όπου η μορφή άσκησης της περιλαμβάνει θετικά αλλά και αρνητικά μέσα όπως για παράδειγμα η οικονομική βοήθεια προς ένα κράτος που θεωρείται θετικό προς το κράτος που λαμβάνει τη βοήθεια, αλλά μπορεί και να επιβληθούν οικονομικές κυρώσεις για τη συμμόρφωσή του.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αναπτυξιακής βοήθειας μπορεί να θεωρεί το σχέδιο Marshall² όπου με τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου οι ΗΠΑ προσέφεραν οικονομική βοήθεια σε ευρωπαϊκές χώρες με σκοπό να ενισχυθεί η οικονομία της Ευρώπης, να σταθεροποιηθεί η περιοχή και να σταματήσει η επιρροή της Σοβιετικής Ένωσης στην ευρύτερη περιοχή της Ευρώπης (Kissinger, 1995, σσ. 505-508).

Η οικονομική βοήθεια, δηλαδή το «καρότο», καθώς και οι οικονομικές κυρώσεις, δηλαδή το «μαστίγιο», αποτελούν μορφές διπλωματίας (O'Brien & Williams, 2011, σ. 520) όπου για παράδειγμα η Κίνα για να επιτύχει τους στόχους της θέτει αρκετές φορές σε εφαρμογή. Η ξένη βοήθεια, οι κρατικές αγορές, οι εμπορικές συμφωνίες και τα έργα διασυνοριακής υποδομής αποτελούν τη θετική μορφή άσκησης της οικονομικής διπλωματίας που ως επί το πλείστον θέτει σε εφαρμογή. Οι επενδύσεις σε έργα υποδομής που αναλαμβάνουν επιχειρήσεις της Κίνας θεωρείται ως ένα είδος βοήθειας προς τρίτες χώρες (Ministry of Commerce Public Services, 2018). Χώρες της Ασίας, της Νότιας Αφρικής ακόμα και χώρες της Ευρώπης έχουν γίνει αποδέκτες των επενδύσεων της Κίνας, χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η ανέγερση του Εθνικού Σταδίου του Λάος, που χτίστηκε για τους Αγώνες της Νοτιοανατολικής Ασίας το 2009 και αποτελεί επενδυτικό έργο που προώθησε τις σχέσεις φιλίας μεταξύ των δύο κρατών (Zhu, 2010). Επιπλέον, ο ρόλος της Κίνας στα κράτη της Αφρικής είναι αρκετά σημαντικός καθώς η βοήθεια που παρέχει το Πεκίνο προς τα κράτη αυτά ανέρχονται σε αρκετά δισεκατομμύρια δολάρια. Πράγματι, τον Σεπτέμβριο του 2018 ο Πρόεδρος Xi Jinping, στο

¹ Ο όρος «ήπια ισχύς» σχετίζεται με την ικανότητα που έχει ένα κράτος να επηρεάζει ένα άλλο μέσω του θαυμασμού που μπορεί να προκαλέσει, της διπλωματίας του, αλλά και των πολιτικών του αξιών (Γκόφας & Τζιφάκης, 2017, σ. 85).

² Το «Σχέδιο Μάρσαλ» πήρε το όνομά του από τον τότε Υπουργό Εξωτερικών των ΗΠΑ στρατηγό George Marshall ο οποίος ήταν και ο εμπνευστής του σχεδίου αυτού.

Φόρουμ για τη συνεργασία Κίνας – Αφρικής που διεξήχθη στο Πεκίνο, ανακοίνωσε τη στήριξη της ηπείρου με βοήθεια ύψους 60 δισεκατομμυρίων δολαρίων (Wong, 2018).

Τέλος, στο πλαίσιο των οικονομικών μέσων άσκησης της εξωτερικής πολιτικής οι δασμολογικές διευκολύνσεις, δηλαδή η μείωση δασμών των εισαγωγών, οι εξαγωγικές-εισαγωγικές επιδοτήσεις, η παροχή ανθρωπιστικής ή επείγουσας βοήθειας, η παροχή αναπτυξιακής βοήθειας (διμερής ή πολυμερής) με τη μορφή ευνοϊκών δανείων ή επιχορηγήσεων, η παραχώρηση ασφαλιστικών εγγυήσεων για τις ξένες επενδύσεις των εθνικών επιχειρήσεων καθώς και οι ευνοϊκές φορολογικές ρυθμίσεις για την προσέλκυση ΑΞΕ, αποτελούν θετικά οικονομικά μέσα ενός κράτους προς άλλα για την επίτευξη των στόχων του. Ωστόσο, και σε αυτή την περίπτωση ελλοχεύουν αρνητικά οικονομικά μέσα, δηλαδή κυρώσεις όπως είναι το εμπάργκο για λόγους εθνικού συμφέροντος ή εθνικής ασφαλείας, τομπούκοτάζ³, η αύξηση δασμών επί των εισαγωγών από τη χώρα στόχο, η επιβολή ποσοστώσεων τόσο για τις εξαγωγές όσο και τις εισαγωγές από τις χώρες-στόχους, το ντάμπινγκ⁴, το πάγωμα περιουσιακών στοιχείων και ο έλεγχος των εισαγωγών και εξαγωγών, είναι μερικά παραδείγματα αρνητικών οικονομικών μέσων.

Εν κατακλείδι, η εφαρμογή της οικονομικής διπλωματίας ασκείται είτε με τη χρησιμοποίηση οικονομικών μέσων όπως για παράδειγμα οι οικονομικές κυρώσεις είτε και με την άσκηση διπλωματικών μέσων για την προώθηση και προάσπιση των οικονομικών στόχων ενός κράτους. Η προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων, η ενίσχυση της διεθνούς δραστηριότητας μιας επιχείρησης που επηρεάζει τους επιχειρηματικούς συνδέσμους και οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στο εσωτερικό καθώς και στο εξωτερικό, μπορούν να γίνουν αρωγοί έτσι ώστε να αναπτυχθεί η οικονομική πολιτική του κράτους τους.

³ Εμπορική απομόνωση, άρνηση εμπορικής σχέσης και αντίστοιχων οικονομικών επαφών.

⁴ Εκούσια πώληση αγαθών στο εξωτερικό σε τιμές χαμηλότερης του κόστους παραγωγής τους.

3. Ο φιλελευθερισμός στη διεθνή πολιτική

Ο φιλελευθερισμός θεωρείται μια από τις σημαντικότερες θεωρίες της διεθνούς πολιτικής. Σημείο αφετηρίας για τη φιλελεύθερη θεωρία αποτελεί ο άνθρωπος, όπου σε συνδυασμό με διάφορες ομάδες, όπως είναι οι διεθνείς οργανισμοί, αποτελούν το αντικείμενο ανάλυσης του φιλελευθερισμού. Η θεωρία του φιλελευθερισμού εντοπίζεται εντός των πλαισίων του κράτους αλλά και των επιχειρήσεων, των διεθνών οργανισμών και των κοινωνικών συνόλων (Jackson & Sørensen, 2006, σσ. 164-169).

Πιο αναλυτικά, οι φιλελεύθεροι χαρακτηρίζονται ως αισιόδοξοι καθώς θεωρούν πως οι άνθρωποι όταν χρησιμοποιούν τη λογική μπορούν να καταλήξουν σε επωφελείς συνεργασίες αντί να χρησιμοποιούν στρατιωτικά μέσα που θα οδηγήσουν σε έναν καταστροφικό πόλεμο. Η αισιοδοξία των φιλελευθέρων πηγάζει από τη δημιουργία του σύγχρονου κράτους και του εκσυγχρονισμού (Jackson & Sørensen, 2006, σσ. 164-169). Επιπρόσθετα, η θεωρία του φιλελευθερισμού εξελίχθηκε μέσω τεσσάρων διαφορετικών προσεγγίσεων που είναι υπέρ της στενότερης συνεργασίας σε διεθνές επίπεδο, όπου οι προσεγγίσεις αυτές είναι: ο κοινωνιολογικός φιλελευθερισμός, ο θεσμικός φιλελευθερισμός, ο δημοκρατικός φιλελευθερισμός και ο φιλελευθερισμός της αλληλεξάρτησης (Jackson & Sørensen, 2006, σσ. 164-169).

Συγκεκριμένα, οι υποστηρικτές του κοινωνιολογικού φιλελευθερισμού υποστηρίζουν ότι η μελέτη των διεθνών σχέσεων δεν πρέπει να επικεντρώνεται μόνο στη μελέτη των σχέσεων μεταξύ των κυβερνήσεων, αλλά και στις σχέσεις ανάμεσα στα άτομα, τις ομάδες και τις κοινωνίες, καθώς θεωρούν πως οι σχέσεις των ανθρώπων μπορούν να οδηγήσουν στη συνεργασία. Συνεπώς ένας κόσμος αποτελούμενος από διεθνείς οργανισμούς θα είναι και πιο ειρηνικός (Jackson & Sørensen, 2006, σ. 207).

Σύμφωνα με τον θεσμικό φιλελευθερισμό, οι διεθνείς οργανισμοί προωθούν τη συνεργασία μεταξύ των κρατών. Οι οργανισμοί μπορούν να επιλύσουν τα προβλήματα που προκύπτουν από την έλλειψη εμπιστοσύνης που έχουν τα κράτη μεταξύ τους και να περιορίσουν την καχυποψία που αισθάνονται το ένα για το άλλο. Επιπλέον, ο δημοκρατικός φιλελευθερισμός υποστηρίζει πως οι δημοκρατίες δεν πολεμούν μεταξύ τους. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι χώρες που υιοθετούν το δημοκρατικό πολίτευμα έχουν ως στόχο την επίλυση των διαφορών τους με ειρηνικά μέσα, έχουν κοινές ηθικές αξίες και αμοιβαίους επωφελείς δεσμούς οικονομικής συνεργασίας και αλληλεξάρτησης (Jackson & Sørensen, 2006, σ. 207).

Τέλος, ο φιλελευθερισμός της αλληλεξάρτησης, όπου θα δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στην επόμενη υποενοότητα, υποστηρίζει πως ο εκσυγχρονισμός μπορεί να αυξήσει την αλληλεξάρτηση μεταξύ των κρατών. Οι υπερεθνικοί παράγοντες στις διεθνείς σχέσεις αποκτούν ολοένα και μεγαλύτερη σημασία, η στρατιωτική ισχύς θεωρούν πως δεν είναι το σημαντικότερο εργαλείο για την εξασφάλιση της κυριαρχίας των κρατών, ενώ είναι η ευημερία που πρέπει να αποτελεί τον ύψιστο στόχο. Επομένως, η αλληλεξάρτηση αυτή υποδηλώνει έναν

κόσμο που συνεργάζεται και δεν οδηγείται στις στρατιωτικές συγκρούσεις (Jackson & Sørensen, 2006, σ. 207).

3.1 Φιλελευθερισμός και αλληλεξάρτηση

Δίνοντας έμφαση στην πολύπλοκη αλληλεξάρτηση των κρατών, στη συμμετοχή των μη κρατικών φορέων στις διεθνείς σχέσεις και στη σημασία της συνεργασίας, η αλληλεξάρτηση είναι μια έννοια η οποία τονίζει την αξία της αλληλεξάρτησης των κρατών στις διεθνείς σχέσεις. Σύμφωνα με τους R. Keohane και J. Nye, η πολύπλοκη αλληλεξάρτηση επιχειρεί να αμφισβητήσει ρεαλιστικές υποθέσεις, τονίζοντας ότι όχι μόνο το εθνικό κράτος αλλά και άλλοι μη κρατικοί φορείς πρέπει να συμμετέχουν στη διεθνή πολιτική και η σκληρή πολιτική, δηλ. η στρατιωτική ισχύς, παραμένει μάλλον αναποτελεσματική. Επιπλέον, οι R. Keohane και J. Nye επισημαίνουν ότι η χρήση της στρατιωτικής ισχύος και των αποτελεσμάτων της μπορεί να είναι περισσότερο δαπανηρή από άλλα μέσα, όπως για παράδειγμα οι οικονομικές κυρώσεις και δεν μπορούν να εγγυηθούν την επιτυχία τους (Keohane & Nye, 1989, σσ. 16-28).

Ως εκ τούτου, οι δύο θεωρητικοί ισχυρίζονται ότι η στρατιωτική ισχύς δεν θα μπορούσε να επιλύσει οικονομικά ζητήματα μεταξύ των μελών μιας συμμαχίας ενώ αντιθέτως η αλληλεξάρτηση τονίζει τη σημασία των σχέσεων μεταξύ των κρατών σε τομείς όπως οι οικονομικές σχέσεις και το εξωτερικό εμπόριο. Ωστόσο, σε σύγκριση με την οικονομική ισχύ, η στρατιωτική δύναμη παραμένει πιο αποτελεσματική όταν πρόκειται για πραγματικές συγκρούσεις μεταξύ των αντιπάλων (Keohane & Nye, 1989, σ. 17). Συνεπώς, οι Keohane και Nye τονίζουν τη σημασία της στρατιωτικής εξουσίας για πολιτικές ή στρατιωτικές σχέσεις ενός κράτους ή μιας συμμαχίας με αντίπαλες συμμαχίες (Keohane & Nye, 1989, σ. 25).

Ένα ακόμη χαρακτηριστικό της πολύπλοκης αλληλεξάρτησης είναι η απουσία ιεραρχίας μεταξύ των θεμάτων που απασχολούν τα κράτη. Αντίθετα με τον ρεαλισμό, όπου η ασφάλεια και η επιβίωση είναι ζωτικής σημασίας για τα εθνικά συμφέροντα, η διεθνής ατζέντα της πολύπλοκης αλληλεξάρτησης περιλαμβάνει πολυάριθμα ζητήματα όπου κανένα θέμα δεν κυριαρχεί σταθερά σε σχέση με άλλα, όπως η στρατιωτική ασφάλεια (Keohane & Nye, 1989, σ. 25). Επιπλέον, «πολλά ζητήματα προκύπτουν από αυτό που θεωρείται εγχώρια πολιτική και η διάκριση μεταξύ εγχώριων και ξένων ζητημάτων θολώνει» (Keohane & Nye, 1989, σ. 25).

Τέλος, διαπιστώνουν ότι, όταν έχει δημιουργηθεί μια πολύπλοκη αλληλεξάρτηση μεταξύ των κρατών, η «χαμηλή πολιτική», όπως είναι τα οικονομικά και κοινωνικά ζητήματα, έχει μεγαλύτερη σημασία και βρίσκεται στο επίκεντρο του κρατικού ενδιαφέροντος, εν αντιθέσει με την «υψηλή πολιτική» όπως είναι το ζήτημα της εθνικής ασφάλειας. Η αλληλεξάρτηση είναι πιο εμφανής στις εκβιομηχανισμένες και πλουραλιστικές χώρες και συνεπώς συνδέεται με τη διαδικασία εκσυγχρονισμού ενός κράτους (Jackson & Sørensen, 2006, σ. 173).

3.2 Φιλελευθερισμός και διεθνές εμπόριο

Ο όρος διεθνές εμπόριο σχετίζεται με την εξαγωγή αγαθών και υπηρεσιών από μια χώρα σε μια άλλη ή και σε περισσότερες χώρες. Η παγκοσμιοποίηση των αγορών και η αύξηση της οικονομικής συνεργασίας σε οικονομικό επίπεδο οδήγησαν στην επέκταση του εμπορίου, των οικονομικών συναλλαγών και των άμεσων ξένων επενδύσεων. Συγκεκριμένα, το εμπόριο μεταξύ των κρατών είναι αυτό που διαμορφώνει την έννοια του διεθνούς εμπορίου, ουσιαστικά γίνεται λόγος για το σύνολο του εξωτερικού εμπορίου όλων των κρατών σε μια χρονική περίοδο, συνήθως ετήσια. Ωστόσο, ο ρόλος του εμπορίου έχει απασχολήσει τους μελετητές της διεθνούς πολιτικής οικονομίας και κυρίως η σχέση του με την ευημερία και την ειρήνη των κρατών (Μανώλη & Μάρης, 2015, σ. 34).

Το διεθνές εμπόριο διακρίνεται στο διακλαδικό και ενδοκλαδικό εμπόριο. Συγκεκριμένα, το διακλαδικό εμπόριο αφορά στην ανταλλαγή προϊόντων που ανήκουν σε διαφορετικό παραγωγικό κλάδο. Με τον τρόπο αυτό η κάθε χώρα έχει τη δυνατότητα να εξειδικεύεται στη κατασκευή και παραγωγή προϊόντων που θα οδηγήσει στην ανταλλαγή προϊόντων με άλλες χώρες. Ενώ, το ενδοκλαδικό εμπόριο αφορά την ανταλλαγή προϊόντων που ανήκουν στον ίδιο παραγωγικό κλάδο με αποτέλεσμα να υπάρχει ποικιλία και εξέλιξη στην παραγωγή των προϊόντων αυτών (Μανώλη & Μάρης, 2015, σ. 34).

Όπως έχει ήδη ειπωθεί, οι υποστηρικτές του φιλελευθερισμού εστιάζουν στον άνθρωπο και στο ευρύ φάσμα από το κράτος έως τις επιχειρήσεις που συμμετέχουν στις διεθνείς εξελίξεις. Επιπλέον, υποστηρίζουν πως η συνεργασία μπορεί να προσφέρει πολλά οφέλη, καθώς πιστεύουν πως το διεθνές σύστημα διακατέχεται από αλληλεξάρτηση και όχι από αναρχία (O'Brien & Williams, 2011, σσ. 46-47).

Σύμφωνα με τη φιλελεύθερη άποψη, το διεθνές εμπόριο μπορεί να αποτελέσει τον αρωγό για την ανάπτυξη της οικονομίας και της ευημερίας των κρατών και κυρίως των αναπτυσσόμενων. Η αλληλεξάρτηση και οι σχέσεις που δημιουργούνται μεταξύ των ανεπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών μπορεί να ωφελήσει αμφότερες. Για παράδειγμα, οι αναπτυσσόμενες χώρες μέσω του διεθνούς εμπορίου, της διεθνούς βοήθειας αλλά και των ξένων κεφαλαίων, αποκτούν τεχνολογία και κεφάλαια που είναι απαραίτητα για την ανάπτυξη της οικονομίας τους. Ενώ από την άλλη πλευρά, οι αναπτυγμένες χώρες έχουν τη δυνατότητα να αποκτούν πρόσβαση σε φτηνές πρώτες ύλες, αλλά και στις αγορές τους με σκοπό την προώθηση των βιομηχανικών προϊόντων τους (Gilpin, 1999, σ. 12).

Οι σημαντικότερες φιλελεύθερες θεωρίες πολιτικής οικονομίας που αναπτύχθηκαν και επηρέασαν το διεθνές εμπόριο είναι του απόλυτου πλεονεκτήματος από τον Adam Smith και η θεωρία του David Ricardo που αφορά το συγκριτικό πλεονέκτημα. Συγκεκριμένα, οι θεωρίες των Adam Smith και David Ricardo αποτελούν τη βάση της προώθησης ενός ακόμα πιο φιλελεύθερου εμπορίου καθώς θεωρούσαν πως η εκάστοτε κυβέρνηση δεν θα έπρεπε να παρεμβαίνει στην οικονομία και το ελεύθερο εμπόριο (O'Brien & Williams, 2011, σ. 47).

Πιο αναλυτικά, το εμπόριο σύμφωνα με τον Adam Smith έχει οφέλη για τις οικονομίες όταν διεξάγεται με βάση το απόλυτο πλεονέκτημα, δηλαδή τα κράτη εξειδικεύονται στα αγαθά που παράγουν και στη συνέχεια τα ανταλλάσσουν. Ενώ, ο David Ricardo θεωρεί πως το εμπόριο μεταξύ δύο χωρών μπορεί να ωφελήσει και τις δύο χώρες με την προϋπόθεση ότι κάθε χώρα εξαγάγει προϊόντα στα οποία έχει συγκριτικό πλεονέκτημα (Cohn, 2009, σσ. 137-138). Επιπλέον, μέσω του διεθνούς εμπορίου δημιουργούνται διάφορα οφέλη για τα κράτη, για παράδειγμα, μπορούν να καλυφθούν οι ανάγκες σε αγαθά και υπηρεσίες μεταξύ των κρατών αναλόγως με τις ελλείψεις που παρουσιάζουν. Επιπλέον, τα κράτη αναπτύσσουν την οικονομία τους ενώ παράλληλα προωθείται η οικονομική ευημερία και βελτιώνεται το βιοτικό επίπεδο των πολιτών.

Ωστόσο, τα κράτη εφαρμόζουν διάφορες μεθόδους όπως είναι η κρατική παρέμβαση, που συνήθως λαμβάνει τη μορφή περιορισμών στις εισαγωγές και ενίσχυση στις εξαγωγές με σκοπό να προστατέψουν το εμπόριο και την οικονομία τους. Ο προστατευτισμός για παράδειγμα είναι ένα μέτρο που αφορά τις πολιτικές που εφαρμόζονται με σκοπό να περιορίσουν την εισαγωγή αγαθών και υπηρεσιών και μπορεί να εφαρμοστεί με διάφορους τρόπους όπως είναι οι δασμοί⁵, οι ποσοτώσεις⁶, οι επιδοτήσεις⁷, οι νομισματικοί έλεγχοι⁸, οι διαχειριστικές ρυθμίσεις⁹ και οι εθελούσιοι περιορισμοί εξαγωγών¹⁰ (O'Brien & Williams, 2011, σσ. 202-203).

Συμπερασματικά, με τη φιλελευθεροποίηση του εμπορίου κάθε χώρα απέκτησε τη δυνατότητα να προμηθεύεται το προϊόν που επιθυμεί. Η παγκοσμιοποίηση των αγορών και η αύξηση της οικονομικής συνεργασίας οδήγησαν στην ανάπτυξη του εμπορίου, των οικονομικών συναλλαγών και των άμεσων ξένων επενδύσεων ενώ παράλληλα μέσω του ελεύθερου εμπορίου βρίσκει πρόσφορο έδαφος η ανάπτυξη της διεθνούς συνεργασίας και κατ' επέκταση η ευημερία των πολιτών.

⁵ Ο δασμός ουσιαστικά αποτελεί υποχρέωση πληρωμής έναντι αγαθών και υπηρεσιών ενός ξένου προμηθευτή. Δηλαδή είναι ένας φόρος στην τιμή των εισαγωγών ο οποίος αυξάνει την τιμή τους για τους καταναλωτές (O'Brien & Williams, 2011, σ. 202).

⁶ Οι ποσοτώσεις αφορούν στην εφαρμογή ενός ποσοτικού περιορισμού έναντι αγαθών και υπηρεσιών από μια άλλη χώρα ή περιοχή, καθώς και σε προϋποθέσεις υγιεινής και ασφάλειας. Δηλαδή, οι ποσοτώσεις είναι συγκεκριμένα όρια που τίθενται στην ποσότητα εισαγωγών ή στην αξία τους (Ο.π., σ.202).

⁷ Οι επιδοτήσεις προσφέρονται σε συγκεκριμένες βιομηχανίες για να τις βοηθήσουν να είναι ανταγωνιστικές στη διεθνή αγορά (π.χ. επιχορηγήσεις, φορολογικές ελαφρύνσεις κλπ) (Ο.π., σ.202).

⁸ Οι νομισματικοί έλεγχοι περιορίζουν τη διαθεσιμότητα ξένου νομίσματος για την αγορά ξένων αγαθών (σταθερές συναλλαγματικές ισοτιμίες με τον περιορισμό νομισματικών εισροών/εκροών) (Ο.π., σ.203).

⁹ Οι διαχειριστικές ρυθμίσεις περιλαμβάνουν γραφειοκρατικές διαδικασίες συστήματα προκαταβολικής πληρωμής, ειδικά πρότυπα μάρκετινγκ και διατάξεις σχετικά με την υγιεινή και την ασφάλεια (Ο.π., σ.203).

¹⁰ Οι εθελούσιοι περιορισμοί των εξαγωγών αναφέρονται στην κατάσταση κατά την οποία μια χώρα συμφωνεί να περιορίσει τις εξαγωγές της προς μια Τρίτη χώρα (ή χώρες). Αυτή η συμφωνία γίνεται συνήθως επειδή η χώρα (ή χώρες) εισαγωγής απειλεί να θέσει δασμούς στα αγαθά της χώρας εξαγωγής (Ο.π., σ.203).

4. Σινο-αμερικανικές οικονομικές & εμπορικές σχέσεις

Η δεκαετία του 1970 υπήρξε καθοριστική για την εδραίωση των διπλωματικών σχέσεων μεταξύ Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής και Κίνας. Η στροφή της Κίνας προς τη Δύση και το σταδιακό άνοιγμα της οικονομίας της στις ξένες αγορές την οδήγησαν στη συνεργασία με τις Ηνωμένες Πολιτείες. Οι πολιτικές διαφορές των δύο κρατών δεν εμπόδισαν την ραγδαία ανάπτυξη των εμπορικών και οικονομικών σχέσεων τους.

Χρειάστηκαν περίπου τέσσερις δεκαετίες και αρκετές μεταρρυθμίσεις για να καταφέρει η Κίνα να αναπτύξει την οικονομία της και να αναδειχθεί ως μια από τις μεγαλύτερες οικονομίες σε διεθνές επίπεδο. Πράγματι, η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας κατάφερε μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα να αναπτύξει την οικονομία της ώστε να θεωρείται πλέον η δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία παγκοσμίως, μετά τις ΗΠΑ. Η στροφή του Mao Zedong προς τις ΗΠΑ ήταν η αρχή ώστε να βγει η Κίνα από την απομόνωση που θα την οδηγούσε στο ανοικτό οικονομικό διεθνές σύστημα (Παπασωτηρίου, 2013, σ. 313). Μετά τον Mao, ο Deng Xiaoping, καθώς και οι Πρόεδροι που τον διαδέχθηκαν, συνέχισαν το ελεγχόμενο άνοιγμα της οικονομίας της Κίνας προς την οικονομία της αγοράς, την ιδιωτική πρωτοβουλία, αλλά και τις ξένες επενδύσεις με αποτέλεσμα να εξελιχθεί σε μια μεγάλη παγκόσμια οικονομία.

Για παράδειγμα, ύστερα από το άνοιγμα της οικονομίας της Κίνας στις ξένες αγορές, το διμερές εμπόριο μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας αυξήθηκε σημαντικά από 2 δισεκατομμύρια δολάρια που ήταν το 1979 σε 636 δισεκατομμύρια δολάρια το 2017 (Morrison, 2018, σ. 2). Σύμφωνα με επίσημα αμερικανικά στατιστικά στοιχεία, η Κίνα είναι η μεγαλύτερη πηγή εισαγωγών για τις ΗΠΑ, ο δεύτερος μεγαλύτερος εμπορικός της εταίρος και, μετά τον Καναδά και το Μεξικό, αποτελεί την τρίτη μεγαλύτερη εξαγωγική αγορά για τις ΗΠΑ (Lawrence, 2013, σ. 27). Επιπλέον, οι οικονομικές μεταρρυθμίσεις στην Κίνα οδήγησαν, μεταξύ άλλων, σε μείωση των δασμών εισαγωγής. Με τη μείωση των δασμών εισαγωγής, μειώνοντας έτσι τα εμπορικά εμπόδια, η κινεζική κυβέρνηση είχε ως στόχο να καταστήσει την αγορά της πιο ελκυστική για τις ξένες επενδύσεις λόγω της εύκολης πρόσβασης που προσέφερε.

Πράγματι, το άνοιγμα της οικονομίας προς τις ξένες αγορές οδήγησε την Κίνα στη συνεργασία με τις Ηνωμένες Πολιτείες. Συγκεκριμένα, πολλές εταιρείες αμερικανικών συμφερόντων βρήκαν πρόσφορο έδαφος στη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας για να αναπτύξουν την επιχειρηματική τους δραστηριότητα. Εταιρείες όπως η Coca – Cola και η General Motors καθώς και εκατοντάδες μικρές επιχειρήσεις, ακόμη και μεμονωμένοι επιχειρηματίες, στράφηκαν προς στην Κίνα. Μέχρι το 1986, περισσότερες από 300 αμερικανικές εταιρείες είχαν συνάψει συμβάσεις στην Κίνα αξίας άνω των 2,5 δισεκατομμυρίων δολαρίων (U.S. Embassy & Consulates in China, 2018).

Επιπλέον, με την έγκριση των Ηνωμένων Πολιτειών, τον Δεκέμβριο του 2001 η Κίνα εισήχθη στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (Π.Ο.Ε.) όπου της πρόσφερε αρκετά οικονομικά πλεονεκτήματα αλλά και ενίσχυσε τις σινο-αμερικανικές οικονομικές σχέσεις. Επιπρόσθετα, η

συμμετοχή της Κίνας στον Π.Ο.Ε. προκάλεσε περαιτέρω υλοποιήσεις οικονομικών μεταρρυθμίσεων εντός της χώρας, με σκοπό την επέκταση της ευημερίας του πληθυσμού, την περαιτέρω ελευθέρωση του εμπορίου και την επίτευξη μεγαλύτερης ολοκλήρωσης στην παγκόσμια κοινότητα (Dong, 2010, σ. 193).

Παράλληλα, την ίδια περίοδο έλαβαν χώρα συζητήσεις υψηλού επιπέδου μεταξύ Washington και Πεκίνου κυρίως στους τομείς του εμπορίου και των επενδύσεων¹¹. Μέσω αυτών των διαλόγων η Washington προσπάθησε όχι μόνο να επιλύσει σημαντικές εμπορικές και επενδυτικές διαφορές με την Κίνα, αλλά ενθάρρυνε το Πεκίνο να ακολουθήσει πολιτικές προσανατολισμένες στα διεθνή πρότυπα, αλλά και να καταστεί πιο υπεύθυνο μέλος του Π.Ο.Ε. (Office of the United States Trade Representative, 2018c).

Ωστόσο, η χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 που ξέσπασε στις Ηνωμένες Πολιτείες και επηρέασε αρνητικά τις περισσότερες οικονομίες παγκοσμίως, έφερε ακόμα πιο κοντά την Washington με το Πεκίνο καθώς η Κίνα αγόρασε μέρος του εξωτερικού χρέους των ΗΠΑ το οποίο ανέρχεται περίπου στα 1,2 τρισεκατομμύρια δολάρια (U.S. Department of The Treasury, 2018).

Πράγματι, ο τότε Πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών Barack Obama στην προσπάθειά του να τονώσει την οικονομία της χώρας του και με τη διπλωματία να έχει πρωταγωνιστικό ρόλο, προσπάθησε να φέρει τις ΗΠΑ πιο κοντά με χώρες όπως η Κίνα, με διμερείς και πολυμερείς συνεργασίες σε οικονομικό και εμπορικό επίπεδο. Η επίσημη επίσκεψη του Barack Obama στην Κίνα το Νοέμβριο του 2009 επισφράγισε την συνεργασία των δύο χωρών όπου σε ομιλία του σε φοιτητές στη Σαγκάη τόνισε πως οι καλές διμερείς εμπορικές σχέσεις των ΗΠΑ με την Κίνα «μπορούν να φέρουν την ευημερία» (EURO2day, 2009).

Η στρατηγική της συνεργασίας που ακολούθησε η κυβέρνηση του Προέδρου Barack Obama είχε ως αποτέλεσμα μια σειρά συμφωνιών σε οικονομικό και εμπορικό επίπεδο. Συγκεκριμένα, το 2010 στην 21^η Σύνοδο της Μικτής Επιτροπής ΗΠΑ – Κίνας για το Εμπόριο και τις Εμπορικές Συναλλαγές (Joint Commission on Commerce and Trade, JCCT) συμφωνήθηκαν σημαντικές πρωτοβουλίες σε διάφορους τομείς, όπως την τεχνολογία, την ενέργεια και τις δημόσιες συμβάσεις. Επίσης, υπεγράφησαν συμφωνίες που αφορούσαν τη γεωργική συνεργασία, τις εξαγωγές σόγιας και την προώθηση επενδύσεων στις Ηνωμένες Πολιτείες (Office of the United States Trade Representative, 2010).

¹¹ Προκειμένου να υπάρξει περιθώριο για περαιτέρω διμερείς συζητήσεις και για τη δυνατότητα επίλυσης των οικονομικών διαφορών οι ΗΠΑ και η Κίνα ίδρυσαν δύο fora την Μικτή Επιτροπή ΗΠΑ-Κίνας για το Εμπόριο και τις Εμπορικές Συναλλαγές (Joint Commission on Commerce and Trade, JCCT) που ιδρύθηκε το 1983 και αποτελεί το κύριο φόρουμ για την αντιμετώπιση των διμερών εμπορικών ζητημάτων και της προώθησης των εμπορικών ευκαιριών μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και της Κίνας και τον Στρατηγικό και Οικονομικό Διάλογο (Strategic & Economic Dialogue, S&ED) που δημιουργήθηκε το 2009 από τον Αμερικανικό Πρόεδρο Barack Obama και τον Κινέζο ομόλογο του Hu Jintao.

Επιπρόσθετα, στον Στρατηγικό και Οικονομικό Διάλογο (Strategic & Economic Dialogue, S&ED), που έλαβε χώρα τον Ιούλιο του 2014 στο Πεκίνο, συζητήθηκαν μεταξύ άλλων η ενίσχυση της ανάπτυξης και η προώθηση της δημιουργίας θέσεων εργασίας και στις δύο χώρες, ώστε να συνεχιστεί η υποστήριξη της σταθερής παγκόσμιας ανάκαμψης και να εξασφαλιστεί η εγχώρια ανάπτυξή τους που θα υποστηρίζει μια ισχυρή, βιώσιμη και ισορροπημένη παγκόσμια ανάπτυξη. Η Washington και το Πεκίνο δεσμεύθηκαν να σημειώσουν περαιτέρω πρόοδο στην ενίσχυση της συνεργασίας στον τομέα της οικονομικής πολιτικής, στην προώθηση του ανοικτού εμπορίου και των επενδύσεων, στην ενίσχυση της παγκόσμιας συνεργασίας και των διεθνών κανόνων και στην προώθηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας (U.S. Embassy & Consulates in China, 2014).

Ωστόσο, παρόλο που οι εμπορικές σχέσεις των δύο χωρών έχουν σημειώσει αρκετή πρόοδο, δεν παραλείπονται οι εντάσεις στις μεταξύ τους οικονομικές σχέσεις. Η αμερικανική πλευρά θεωρεί πως οι διαφορές αυτές προέρχονται από τις κρατικές πολιτικές που υιοθετεί η Κίνα που αποτελούν εμπόδιο στις εμπορικές και επενδυτικές ροές. Η εκτεταμένη κυβερνητική κατασκοπεία της Κίνας έναντι των αμερικανικών επιχειρήσεων, η μη αυστηρή επιβολή συστήματος προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και οι παρεμβατικές πολιτικές από την κυβέρνηση με σκοπό να επηρεάσουν την αξία του νομίσματός τους είναι μερικές από τις αιτίες που επηρεάζουν αρνητικά τα οικονομικά συμφέροντα των ΗΠΑ και έχουν συμβάλει σε απώλειες θέσεων εργασίας σε ορισμένους τομείς στο εσωτερικό των ΗΠΑ (Morrison, 2018, σ. 2). Για τους λόγους αυτούς ο Πρόεδρος Donald Trump, για να μπορέσει να εξισορροπήσει τις εμπορικές σχέσεις των δύο χωρών, δεσμεύτηκε να υιοθετήσει μια πιο επιθετική στάση προς την Κίνα με σκοπό να μειώσει το εμπορικό έλλειμμα που υφίσταται μεταξύ των δύο χωρών και να προωθήσει ένα πιο ελεύθερο και δίκαιο εμπόριο.

Οι κυρώσεις και συγκεκριμένα η αύξηση δασμών επί των εισαγωγών αποτελούν μέσο άσκησης της οικονομικής εξωτερικής πολιτικής και συγκεκριμένα της οικονομικής διπλωματίας, που στόχο έχουν την προστασία των οικονομικών συμφερόντων της χώρας που λαμβάνει τα μέτρα αυτά. Πράγματι, στις 8 Μαρτίου 2018, ο Πρόεδρος Donald Trump ανακοίνωσε πως θα επιβάλλει πρόσθετους δασμούς στις εισαγωγές χάλυβα κατά 25% και στις εισαγωγές αλουμινίου κατά 10%, με τη δικαιολογία της «εθνικής ασφάλειας» στοχεύοντας να πλήξει την κινεζική παραγωγή, ενώ στις 2 Απριλίου 2018, το Πεκίνο αύξησε τους δασμούς σε εισαγωγές από τις ΗΠΑ κυρίως σε γεωργικά προϊόντα αξίας περίπου 3 δισεκατομμυρίων δολαρίων (BankingNews, 2018). Μέχρι τον Σεπτέμβριο του 2018 πραγματοποιήθηκαν αρκετές επιβολές δασμών εκατέρωθεν σε διάφορα βιομηχανικά και γεωργικά προϊόντα με σκοπό να προστατέψουν και οι δύο χώρες τα οικονομικά τους συμφέροντα.

Σύμφωνα με τον Thomas J. Donohue¹² η επίλυση των εμπορικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι αμερικανικές επιχειρήσεις κρίνεται απαραίτητη, όμως η στρατηγική της αύξησης των δασμών αντί να λύνει το πρόβλημα το επιβαρύνει. Χαρακτηριστικό παράδειγμα

¹² Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος του Αμερικανικού Εμπορικού Επιμελητηρίου.

αποτελούν οι τιμές του χάλυβα που είναι 50% υψηλότερες από ό,τι στην Ευρώπη και το υψηλό κόστος των υλικών προκαλεί ανησυχία στους εργολάβους και αβεβαιότητα στην επιχειρηματική κοινότητα. Επίσης, επισημαίνει πως οι ενέργειες αυτές θα έχουν ως αποτέλεσμα οι επιχειρήσεις να χάσουν πελάτες, οι εργαζόμενοι να χάσουν τις δουλειές τους και να μειωθεί το εισόδημα των Αμερικανών καταναλωτών καθώς μέσω των υψηλών φόρων και των υψηλών τιμών δεν θα μπορούν να ανταπεξέλθουν οικονομικά στις υποχρεώσεις τους (Donohue, 2018).

Παρόλες τις οικονομικές και εμπορικές τους διαφορές οι δύο πλευρές είναι πρόθυμες να συνομιλήσουν ώστε να βρεθεί λύση και να συνεχιστούν οι οικονομικές και εμπορικές τους σχέσεις. Σειρά συνομιλιών και διαπραγματεύσεων, από υψηλόβαθμα στελέχη των δύο κυβερνήσεων και με την οικονομική διπλωματία των δύο χωρών να έχει πρωταγωνιστικό ρόλο, πραγματοποιούνται με σκοπό να τερματιστεί ο εμπορικός πόλεμος μεταξύ των δύο χωρών, όπου πολλοί αναλυτές εκτιμούν πως θα είναι επιζήμιος όχι μόνο για τις χώρες αυτές αλλά και για την παγκόσμια οικονομία καθώς κλονίζεται η σταθερότητά της.

Πράγματι, στη σύνοδο κορυφής των G20, που έλαβε χώρα μεταξύ 30 Νοεμβρίου 2018 και 1 Δεκεμβρίου 2018 στο Buenos Aires, οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Κίνα συμφώνησαν σε ανακωχή ενενήντα (90) ημερών στον μεταξύ τους εμπορικό πόλεμο. Το υπουργείο Εξωτερικών της Κίνας χαρακτήρισε τη συνάντηση ως «πολύ επιτυχημένη» και πως «οι δύο πλευρές πρότειναν σειρά εποικοδομητικών σχεδίων για το πώς να επιλύσουν σωστά τις υπάρχουσες διαφορές τους». Τέλος, ο Λευκός Οίκος, δήλωσε ότι ο Πρόεδρος της Κίνας Xi Jinping συμφώνησε να «διαπραγματευτεί αμέσως την καταναγκαστική μεταφορά τεχνολογίας, την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας, τους μη δασμολογικούς φραγμούς και την κλοπή μέσω Διαδικτύου», ωστόσο ο Πρόεδρος Trump τόνισε πως αν δεν εξευρεθεί συμφωνία με την Κίνα, στο χρονικό περιθώριο που έχει οριστεί, θα συνεχίσει την αύξηση των δασμών (Bradsher & Rappereport, 2018).

4.1 Εμπορικές σχέσεις ΗΠΑ - Κίνας

Μετά την επίτευξη του ανοίγματος της οικονομίας της Κίνας στις ξένες αγορές οι εμπορικές σχέσεις μεταξύ Η.Π.Α και Κίνας συνέχισαν να αυξάνονται σε ετήσια βάση. Εξετάζοντας τις σχέσεις τους, οι οικονομικές και ιδιαίτερα οι εμπορικές σχέσεις αποδείχθηκαν ιδιαίτερα σημαντικές και συνιστούν σημαντική συνιστώσα στην πορεία της ενίσχυσης της συνεργασίας και της ενίσχυσης των διμερών σχέσεων.

Όπως φαίνεται στον Πίνακα 1 που ακολουθεί, οι εισαγωγές και εξαγωγές αγαθών μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας έχουν σχεδόν διπλασιαστεί σε χρονικό διάστημα περίπου 10 ετών, παράλληλα όμως με την αύξηση των εισαγωγών και εξαγωγών αυξάνεται αισθητά και το εμπορικό έλλειμμα. Σύμφωνα με το Γραφείο του Εμπορικού Αντιπροσώπου των Ηνωμένων Πολιτειών, το εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών για το 2017 ανήλθαν περίπου στα 710.4 δισεκατομμύρια δολάρια, οι

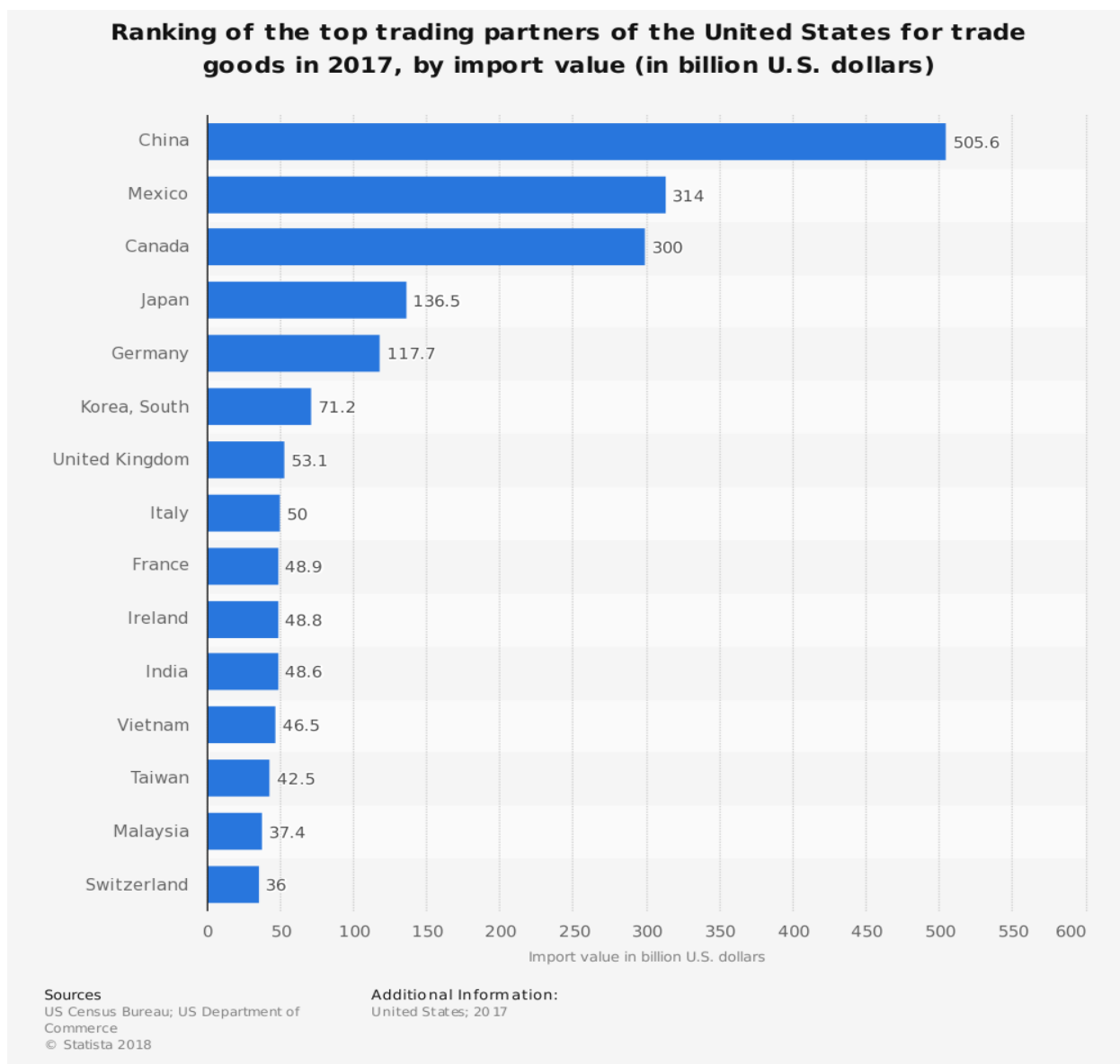
εξαγωγές ανήλθαν στα 187.5 δισεκατομμύρια δολάρια, ενώ οι εισαγωγές στα 522.9 δισεκατομμύρια δολάρια. Επιπλέον, το εμπορικό έλλειμα των ΗΠΑ με την Κίνα ήταν 335.4 δισεκατομμύρια δολάρια (Office of the United States Trade Representative, 2018c).

Έτος	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Ισοζύγιο
2009	69,496.7	296,373.9	-226,877.2
2010	91,911.1	364,952.6	-273,041.6
2011	104,121.5	399,371.2	-295,249.7
2012	110,516.6	425,619.1	-315,102.5
2013	121,746.2	440,430.0	-318,683.8
2014	123,657.2	468,474.9	-344,817.7
2015	115,873.4	483,201.7	-367,328.3
2016	115,545.5	462,542.0	-346,996.5
2017	129,893.6	505,470.0	-375,576.4
2018	102,493.5	446,964.2	-344,470.7

Πίνακας 1.Εμπόριο Αγαθών ΗΠΑ με την Κίνα, (σε δις. δολάρια), 2009-2018 (Πηγή: US Census Bureau, 2018)¹³

Στον Πίνακα 2 που ακολουθεί παρουσιάζονται οι κυριότεροι εμπορικοί εταίροι των Ηνωμένων Πολιτειών για το έτος 2017 όπου την πρώτη θέση κατέχει η Κίνα. Σύμφωνα με το Γραφείο του Εμπορικού Αντιπροσώπου των Ηνωμένων Πολιτειών, το σύνολο εισαγωγών και εξαγωγών έφτασε τα 635.4 δισεκατομμύρια δολάρια. Οι εξαγωγές αγαθών ανήλθαν στα 129.9 δισεκατομμύρια δολάρια, ενώ οι εισαγωγές έφτασαν τα 505.5 δισεκατομμύρια δολάρια. Επιπλέον, σύμφωνα με το Υπουργείο Εμπορίου οι εξαγωγές των Ηνωμένων Πολιτειών σε αγαθά και υπηρεσίες στην Κίνα δημιούργησαν κατ' εκτίμηση 911.000 θέσεις εργασίας το 2015 (Office of the United States Trade Representative, 2018a).

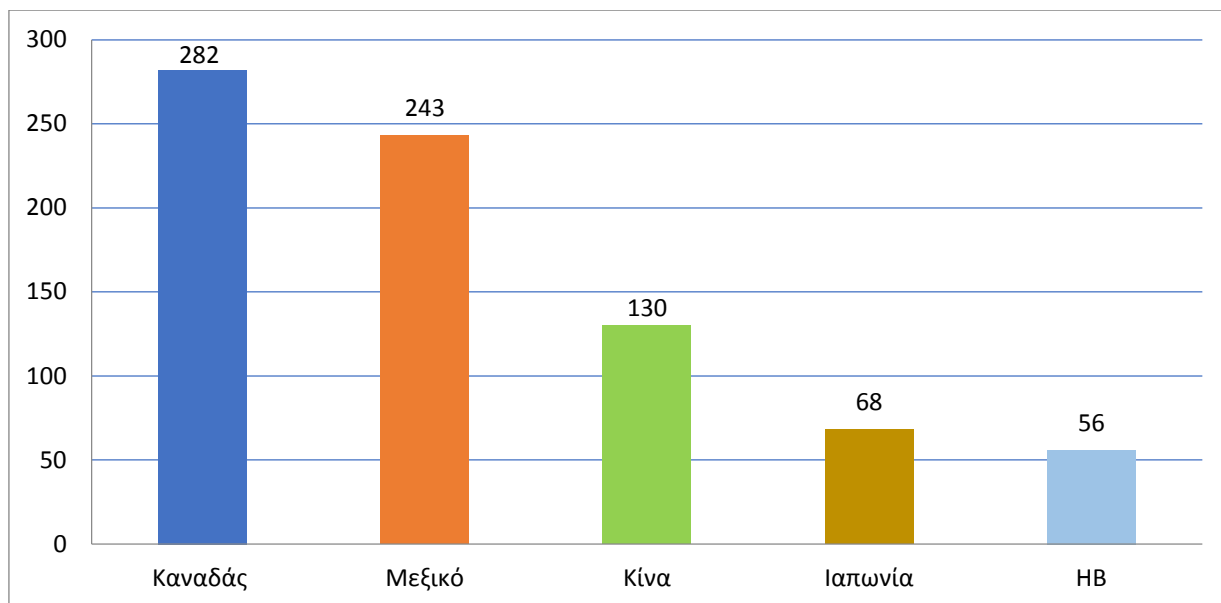
¹³ From Census Bureau, Trade in Goods with China, 2018 <https://www.census.gov/foreign-trade/balance/c5700.html>

Πίνακας 2.Κυριότεροι Εμπορικοί Εταίροι των ΗΠΑ (2017) (Πηγή: Statista, 2018)¹⁴

Σύμφωνα με την έκθεση του W. Morrison, προς το Κογκρέσο, οι εξαγωγές εμπορευμάτων των ΗΠΑ προς την Κίνα το 2017 ανήλθαν στα 115,6 δισ. δολάρια, σημειώνοντας αύξηση 12,8% σε σχέση με το 2016. Επιπλέον, η Κίνα βρέθηκε στην τρίτη θέση ως μια από τις μεγαλύτερες αγορές εξαγωγικών εμπορευμάτων των ΗΠΑ μετά τον Καναδά και το Μεξικό (βλ. Γράφημα 1).

¹⁴ From Statista <https://www.statista.com/statistics/186601/ranking-of-the-largest-trading-partners-for-us-imports-in-2010/>

Γράφημα 1. Top 5 U.S. Merchandise Export Markets in 2017 (\$ in billions), (Πηγή: Morrison, 2018)¹⁵

Επίσης, η Κίνα αποτέλεσε τη δεύτερη μεγαλύτερη αγορά αμερικανικών γεωργικών εξαγωγών για το 2017, που η αξία ανήλθε στα 19,6 δισεκατομμύρια δολάρια, από τα οποία το 63% αποτελούνταν από σόγια. Από το 2000 έως το 2017, το μερίδιο των συνολικών εξαγωγικών εμπορευμάτων των ΗΠΑ προς την Κίνα αυξήθηκε από 2,1% σε 8,4%. Όπως αναφέρεται στον Πίνακα 3, τα τέσσερα πρώτα προϊόντα των Ηνωμένων Πολιτειών που εξάγονται στην Κίνα για το έτος 2017 ήταν τα αεροδιαστημικά προϊόντα, κυρίως μη στρατιωτικά αεροσκάφη και ανταλλακτικά, ελαιούχοι σπόροι και σπόροι κυρίως σόγιας, μηχανοκίνητα οχήματα και ημιαγωγοί και ηλεκτρονικά εξαρτήματα (Morrison, 2018, σ. 7).

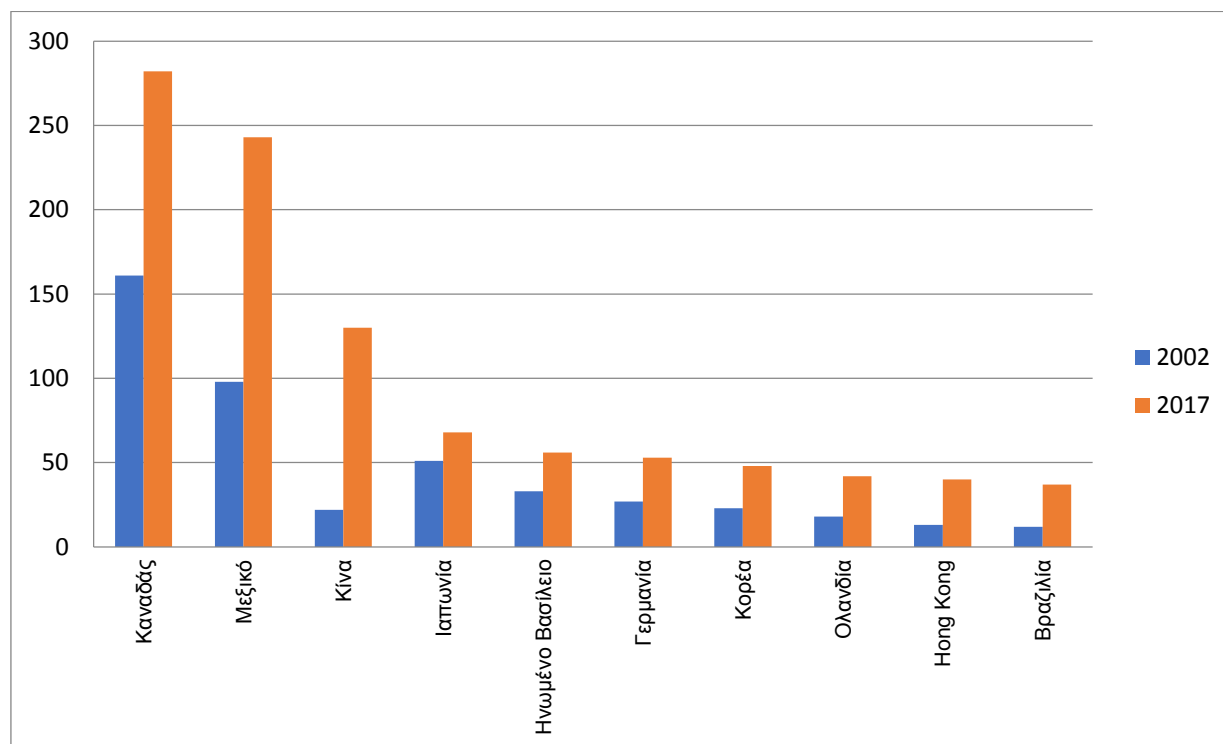
NAIC Code	Products	2016	2017	Change 2016-2017
3364	AEROSPACE PRODUCTS & PARTS	14,578	16,273	11,6%
1111	OILSEEDS & GRAINS	15,524	13,724	-11,6%
3361	MOTOR VEHICLES	8,317	10,071	21,1%
3344	SEMICONDUCTORS & OTHER ELECTRONIC COMPONENTS	6,686	6,887	3,0%
2111	OIL & GAS	1,448	6,856	373,5%
9100	WASTE AND SCRAP	5,182	5,625	8,5%
3345	NAVIGATIONAL/MEASURING/MEDICAL/CONTROL INSTRUMENTS	5,466	5,582	2,1%
3251	BASIC CHEMICALS	4,595	4,897	6,6%
3252	RESIN, SYN RUBBER, ARTF & FIBER/FIL	3,577	4,123	15,3%
3254	PHARMACEUTICALS & MEDICINES	2,818	3,401	20,7%
Total		115,602	130,370	12,8%

Πίνακας 3. Major U.S. Exports to China in 2017 : NAIC 4-Digit Level (\$ in millions and percentage change), (Πηγή: Morrison, 2018)¹⁶

¹⁵ From Morrison 2018, China - U.S. Trade Issues <https://fas.org/sgp/crs/row/RL33536.pdf>

¹⁶ From Morrison 2018, China - U.S. Trade Issues <https://fas.org/sgp/crs/row/RL33536.pdf>

Από το 2002 έως το 2017, οι εξαγωγές των ΗΠΑ προς την Κίνα αυξήθηκαν κατά 491%, ταχύτερα από το ρυθμό αύξησης των εξαγωγών των ΗΠΑ σε οποιαδήποτε από τις 10 πρώτες αγορές εξαγωγών το 2017 (βλ. Γράφημα 2) (Morrison, 2018, σ. 7).

Γράφημα 2. Major U.S. Merchandise Export Markets (Πηγή: Morrison, 2018)¹⁷

Επιπρόσθετα, η Κίνα αποτέλεσε τη μεγαλύτερη πηγή εισαγωγής εμπορευμάτων στις ΗΠΑ για το 2017, που η αξία έφτασε στα 506 δισ. δολάρια, αυξημένη κατά 9,3% σε σχέση με το 2016. Το μερίδιο της Κίνας στις συνολικές εισαγωγές εμπορευμάτων των ΗΠΑ αυξήθηκε από 8,2% το 2000 σε 21,6% το 2017. Οι πέντε πρώτες εισαγωγές των ΗΠΑ από την Κίνα για το 2017 ήταν ο εξοπλισμός επικοινωνιών, ο εξοπλισμός ηλεκτρονικών υπολογιστών, διάφορα μεταποιημένα εμπορεύματα όπως παιχνίδια, ένδυση και ημιαγωγών και άλλων ηλεκτρονικών εξαρτημάτων (βλ. Πίνακα 4). Επίσης, η Κίνα το 2017, ήταν η τέταρτη μεγαλύτερη πηγή γεωργικών εισαγωγών από τις ΗΠΑ που ανέρχεται στα 4,5 δισεκατομμύρια δολάρια (Morrison, 2018, σσ. 8-12).

¹⁷ From Morrison 2018, China - U.S. Trade Issues <https://fas.org/sgp/crs/row/RL33536.pdf>

NAIC Code	Products	2016	2017	Percent Change 2016-2017
3342	COMMUNICATION EQUIPMENT	65,674	77,957	18,7%
3341	COMPUTER EQUIPMENT	52,180	58,609	12,3%
3399	MISCELLANEOUS MANUFACTURED COMMODITIES	34,408	36,497	6,1%
3152	APPAREL	25,483	24,559	-3,6%
3344	SEMICONDUCTORS & OTHER ELECTRONIC COMPONENTS	18,903	23,158	22,5%
3371	HOUSHOLD & INDUSTRIAL FURN & KITCHEN CABINETS	16,535	18,222	10,2%
3352	HOUSEHOLD APPLIANCES AND MISC MACHINES	14,062	14,494	3,1%
3162	FOOTWEAR	14,620	14,074	-3,7%
3261	PLASTIC PRODUCTS	12,319	13,771	11,8%
3363	MOTOR VEHICLE PARTS	13,117	13,533	3,2%
Total		462,618	505,597	9,3%

Πίνακας 4. Major U.S. Merchandise Imports in 2017 : NAIC 4-Digit Level (\$ in millions and percentage change), (Πηγή: Morrison, 2018)¹⁸

Παρόλο που η Κίνα είναι η τρίτη μεγαλύτερη εξαγωγική αγορά για τις ΗΠΑ (Office of the United States Trade Representative, 2018a), οι οικονομικοί και εμπορικοί αναλυτές βλέπουν τη δυνατότητα της Κίνας να εξελιχθεί σε μια εκτεταμένη εμπορική αγορά, σε περίπτωση που εφαρμοστούν περαιτέρω ολοκληρωμένες οικονομικές μεταρρυθμίσεις οι οποίες μέχρι στιγμής λειτουργούν ως τροχοπέδη για τις sino-αμερικανικές εμπορικές σχέσεις (Morrison, 2017, σ. 9). Συνεπώς, η εφαρμογή περαιτέρω μεταρρυθμίσεων, οι οποίες οδηγούν σε περαιτέρω ανάπτυξη της οικονομίας, θα οδηγήσει και σε αυξημένη ζήτηση ξένων αγαθών και υπηρεσιών.

Όπως έχει ήδη ειπωθεί, το εμπορικό έλλειμα των ΗΠΑ με την Κίνα ήταν ένας από τους λόγους που οδήγησε την κυβέρνηση Trump να δρομολογήσει την επιβολή των δασμών. Το εμπορικό έλλειμα είναι τεράστιο και αναμένεται να συνεχίσει να αυξάνεται (βλ. Πίνακα 1). Οι εμπορικοί αναλυτές επισημαίνουν πως το εμπορικό ισοζύγιο επηρεάζει τις διμερείς εμπορικές σχέσεις καθώς κρίνουν ότι η πολιτική που ακολουθεί η Κίνα είναι άδικη για τις ΗΠΑ και βλάπτουν την οικονομία της (Lawrence, 2013, σ. 60).

Με τη σειρά τους, οι Κινέζοι αξιωματούχοι δεν αναλαμβάνουν την ευθύνη για το εμπορικό έλλειμα των Η.Π.Α. και επιρρίπτουν ευθύνες στις Η.Π.Α. αναφορικά με τους ελέγχους στις εξαγωγές προηγμένης τεχνολογίας (Lawrence, 2013, σ. 40). Μια άλλη εξήγηση για το εμπορικό έλλειμμα, που προσφέρουν οι αναλυτές, είναι η παγκόσμια αλυσίδα εφοδιασμού.

¹⁸ From Morrison 2018, China - U.S. Trade Issues <https://fas.org/sgp/crs/row/RL33536.pdf>

Συγκεκριμένα, αναφέρονται στην πρακτική ότι για την παραγωγή ενός στοιχείου χρησιμοποιούνται εξαρτήματα που κατασκευάζονται σε άλλες χώρες και η Κίνα να αποτελεί τον τελικό προορισμό όπου συναρμολογείται το προϊόν. Με αποτέλεσμα, στα στατιστικά δεδομένα η συνολική αξία των προϊόντων να υπολογίζεται ότι προέρχεται από την Κίνα (Lawrence, 2013, σ. 40).

Εν κατακλείδι, οι εμπορικές και οικονομικές σχέσεις των δύο χωρών τις τελευταίες δεκαετίες έχουν αναπτυχθεί σημαντικά, εξαιτίας του ανοίγματος της οικονομίας της Κίνας σε ξένες αγορές, με αποτέλεσμα την αύξηση της αλληλεξάρτησής τους. Η ενίσχυση της συνεργασίας στην προώθηση του ανοικτού και δίκαιου εμπορίου, της οικονομικής πολιτικής και η τήρηση των διεθνών κανόνων μπορούν να οδηγήσουν στην παγκόσμια χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Οποιαδήποτε μη επίλυση των εμπορικών και οικονομικών τους διαφορών αφενός θα έχει κόστος και στα δύο κράτη αλλά αφετέρου θα επηρεάσει αρνητικά την παγκόσμια οικονομία και σταθερότητα αυτής.

5. Συμπεράσματα

Στην παρούσα διπλωματική εργασία, αναλύθηκε ο ρόλος της οικονομικής διπλωματίας και του διεθνούς εμπορίου στη διατήρηση της ευημερίας και ειρήνης μεταξύ των κρατών. Οι δύο χώρες που μελετήθηκαν, οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και η Κίνα, επιλέχθηκαν λόγω των εμπορικών και οικονομικών σχέσεων που διατηρούν τις τελευταίες δεκαετίες. Τα κράτη αυτά αποτελούν τις δύο μεγαλύτερες οικονομίες παγκοσμίως όπου οι οικονομικές και εμπορικές τους δραστηριότητες επηρεάζουν όχι μόνο τις διμερείς τους σχέσεις αλλά και τη σταθερότητα στο παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Πράγματι, απότερος σκοπός των κρατών είναι η ανάπτυξη των οικονομικών τους σχέσεων ώστε να βελτιώσουν αφενός την οικονομική τους θέση και αφετέρου να αυξήσουν την επιρροή τους. Η οικονομική διπλωματία, αποτελεί το μέσο που οδηγεί στην επίτευξη των ανωτέρω στόχων, όπου λειτουργεί ως άξονας της εξωτερικής πολιτικής ενός κράτους και συμβάλει στην επίτευξη των στόχων αυτών με οικονομικά μέσα όπως είναι το εμπόριο, οι άμεσες ξένες επενδύσεις και η διεθνής αναπτυξιακή συνεργασία.

Στο παρελθόν οι ένοπλες συγκρούσεις αποτελούσαν στρατηγική μέσω της οποίας μπορούσε ένα κράτος να ασκήσει επιρροή σε ένα άλλο. Ωστόσο, με την ανάπτυξη της παγκοσμιοποίησης και του ελεύθερου εμπορίου οι επενδύσεις, το εμπόριο και η εξωτερική βοήθεια αποτελούν πλέον πρακτικές που μπορούν να ενισχύσουν την εθνική ασφάλεια, να προωθήσουν την εξωτερική πολιτική αλλά και να βοηθήσουν στην επιρροή των συμμάχων.

Όπως ήδη αναφέρθηκε, η οικονομική διπλωματία αποτελεί ένα από τα μέσα που χρησιμοποιεί η εκάστοτε χώρα για την απόκτηση ή και ενίσχυση της ισχύος της, ενώ παράλληλα ως εργαλείο της εξωτερικής πολιτικής στο διεθνές οικονομικό περιβάλλον προστατεύει και προωθεί τα οικονομικά συμφέροντα. Σκοπός της οικονομικής διπλωματίας είναι η προώθηση και επίτευξη των οικονομικών στόχων ενός κράτους. Μέσω των οικονομικών κυρώσεων ή απειλής της επιβολής τους ή ακόμα και η παροχή οικονομικής βοήθειας, μπορούν να οδηγήσουν στην επίτευξη των πολιτικών στόχων που θέτει ένα κράτος. Ενώ, με τη χρησιμοποίηση διπλωματικών μέσων στοχεύει στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων και ενισχύει τη διεθνή δραστηριότητα μιας επιχείρησης με σκοπό να αναπτυχθεί η οικονομική πολιτική του κράτους.

Η παγκοσμιοποίηση των αγορών και η αύξηση της οικονομικής συνεργασίας σε οικονομικό επίπεδο οδήγησαν στην επέκταση του εμπορίου, των οικονομικών συναλλαγών και των άμεσων ξένων επενδύσεων. Σύμφωνα με τους υποστηρικτές του φιλελευθερισμού θεωρείται πως η συνεργασία είναι ένα παιχνίδι θετικού αθροίσματος από το οποίο τα κράτη μπορούν να αποκτήσουν αμοιβαία κέρδη “win-win” κερδίζω - κερδίζεις (O'Brien & Williams, 2011, σ. 49).

Ένα ανοικτό διεθνές εμπόριο μπορεί να προσφέρει πλεονεκτήματα και οφέλη στις χώρες που το υποστηρίζουν. Οι ΗΠΑ καθώς και η Κίνα είναι υποστηρικτές ενός ελεύθερου και δίκαιου εμπορίου καθώς μέσω αυτού η οικονομία τους αναπτύσσεται και το βιοτικό επίπεδο των πολιτών τους βελτιώνεται συνεχώς.

Το 2011 από την υπηρεσία έρευνας του αμερικανικού Κογκρέσου παρουσιάστηκε έρευνα σύμφωνα με την οποία δίνεται έμφαση στην εθνική ασφάλεια της χώρας μέσω του συνδυασμού σκληρής και ήπιας ισχύος (Nanto, 2011). Συγκεκριμένα, εθνική ασφάλεια σημαίνει πως οι πολίτες που διαμένουν στη χώρα μπορούν να έχουν πρόσβαση σε υλικά αγαθά στο εσωτερικό και εξωτερικό, αλλά και να νιώθουν ασφαλείς χωρίς να υπάρχει φόβος επίθεσης από εσωτερικούς και εξωτερικούς παράγοντες. Η οικονομική ασφάλεια, αποτελεί προέκταση της εθνικής ασφάλειας, δίνοντας την ευκαιρία στους πολίτες να διεκδικήσουν ή και να εξασφαλίσουν την ευημερία και την ευτυχία τους¹⁹. Εξάλλου η συνταγματικά κατοχυρωμένη ελευθερία της επιδίωξης της ευτυχίας προϋποθέτει πως το Κράτος εγγυάται και την οικονομική ασφάλεια. Η εθνική ασφάλεια των Ηνωμένων Πολιτειών μέσω της εξωτερικής πολιτικής και της ήπιας ισχύος μπορεί να οδηγήσει στην ευημερία καθώς με τον τρόπο αυτό αποκτούνται σύμμαχοι χωρίς να είναι απαραίτητη μια στρατιωτική παρέμβαση.

Μέσω του ελεύθερου εμπορίου, οι σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των χωρών και η αλληλεξάρτηση που προκαλείται ευνοεί όλες τις χώρες. Αυτό επιτυγχάνεται, καθώς μέσω του διεθνούς εμπορίου, των άμεσων ξένων επενδύσεων και της διεθνούς βοήθειας, οι αναπτυσσόμενες χώρες αποκτούν κεφάλαια, τεχνολογία και τεχνογνωσία που είναι απαραίτητα για την προώθηση της οικονομικής τους ανάπτυξης, ενώ οι αναπτυγμένες χώρες αποκτούν πρόσβαση σε αγορές που διαθέτουν φθηνές πρώτες ύλες.

Η εδραίωση της παγκοσμιοποίησης και η αύξηση της αλληλεξάρτησης έχουν οδηγήσει τα κράτη να αναδιαμορφώσουν την εξωτερική τους πολιτική όπου δίνουν έμφαση σε οικονομικά ζητήματα και χρησιμοποιούν πολιτικά εργαλεία για οικονομικούς σκοπούς. Ως εκ τούτου, η οικονομική διπλωματία λειτουργεί καταλυτικά για την επίτευξη των εθνικών στόχων με τη χρησιμοποίηση ειρηνικών μέσων και την αποφυγή πολέμων.

Για παράδειγμα το άνοιγμα της κινεζικής οικονομίας στις ξένες αγορές και η προσέλκυση ΑΞΕ ενισχύει αφενός την εσωτερική οικονομία και αφετέρου μπορεί να ενισχύσει τις διπλωματικές σχέσεις με τα κράτη προέλευσης των ΑΞΕ. Αρκετές πολυεθνικές εταιρείες, κυρίως αμερικανικών συμφερόντων, έχουν εγκατασταθεί στην Κίνα εξαιτίας του σχετικά χαμηλού κόστους εργασίας. Το 2013 η Κεντρική Επιτροπή του Κομμουνιστικού Κόμματος της Κίνας ανακοίνωσε μεταρρυθμιστικό σχέδιο που πρότεινε μεταρρυθμίσεις που έπρεπε να πραγματοποιηθούν για το περαιτέρω άνοιγμα της οικονομίας. Το εν λόγω σχέδιο παρότρυνε τις ξένες εταιρείες να επενδύσουν σε ένα ευρύτερο φάσμα υπηρεσιών όπως στον τουρισμό, στις

¹⁹ Σύμφωνα με τη διακήρυξη της Ανεξαρτησίας των Ηνωμένων Πολιτειών (4 Ιουλίου 1776) και του Συντάγματος της χώρας, αποτελεί κατοχυρωμένο δικαίωμα η επιδίωξη της ευτυχίας (The Declaration of Independence, 1995), (The Constitution of the United States, 2018).

υπηρεσίες και στην υγεία. Επιπλέον, η κεντρική κυβέρνηση προχώρησε στην υιοθέτηση νόμων όπου επιτρέπουν στους ξένους επενδυτές να έχουν ευκολότερη πρόσβαση στην κινεζική αγορά και υπηρεσίες (China Outlook 2015, 2015). Η προσέλκυση ξένων επενδύσεων έχει ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη της οικονομίας, την καταπολέμηση της ανεργίας, καθώς δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας, αλλά και τη στενότερη συνεργασία μεταξύ των χωρών προέλευσης των ΑΞΕ αλλά και της χώρας υποδοχής.

Οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Κίνα έχουν δώσει έμφαση στην ανάπτυξη της οικονομικής τους διπλωματίας όπου μέσω των οργανισμών και των υπηρεσιών που έχουν θεσπίσει αποδεικνύεται πως πλέον βασικός τους στόχος για την επίτευξη των οικονομικών συμφερόντων τους δεν είναι οι στρατιωτικές συγκρούσεις, αλλά η συνεργασία και η επίλυση των διαφορών τους με ειρηνικά μέσα. Στο πλαίσιο αυτό, οι συνέπειες θα είναι αρνητικές αν αμφότερες οι χώρες αυτές υποβαθμίσουν τη σχέση τους καθώς θα προκληθούν ταραχές και επιπτώσεις στην παγκόσμια οικονομία. Επιπλέον, ενδέχεται να αυξηθεί η ένταση σε όλη την Ασιατική περιοχή καθώς καμία χώρα δεν θα επιθυμεί να επιλέξει μεταξύ της Κίνας ή των Ηνωμένων Πολιτειών.

Παρόλες τις οικονομικές και εμπορικές τους διαφορές οι δύο χώρες προσπαθούν να επιλύουν τις αντιπαραθέσεις τους μέσω των διαπραγματεύσεων. Πρόσφατο παράδειγμα αποτελεί η επιβολή δασμών που επέβαλε ο Πρόεδρος Donald Trump προς την Κίνα, με σκοπό να μειώσει το εμπορικό έλλειμμα των ΗΠΑ με την Κίνα. Μια σειρά από συνομιλίες λαμβάνουν χώρα με σκοπό να βρεθεί μια συμφέρουσα λύση και για τις δύο πλευρές.

Εν κατακλείδι, μέσω της μελέτης των οικονομικών και εμπορικών σχέσεων των δύο αυτών κρατών συμπεραίνεται ότι η αλληλεξάρτηση μπορεί να ενισχύσει τα οφέλη που αποκτούν τα κράτη, ενισχύεται η συνεργασία και μια στρατιωτική σύγκρουση δεν είναι βιώσιμη. Σε αντίθετη περίπτωση τα αποτελέσματα μιας συνεχόμενης αντιπαράθεσης, κυρίως σε οικονομικό επίπεδο, μπορεί να οδηγήσουν σε αποσταθεροποίηση των διπλωματικών σχέσεων αλλά και να επηρεάσουν αρνητικά το διεθνές περιβάλλον.

Βιβλιογραφία

Ξενόγλωσση

- Amiti, M., & Freund, C. (2007, Σεπτέμβριος). *International Monetary Fund*, 3. Ανάκτηση Ιούλιος 15, 2018, από International Monetary Fund: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2007/09/amiti.htm>
- BankingNews*. (2018). Ανάκτηση Σεπτέμβριος 14, 2018, από BankingNews: <http://bankingnews.gr/index.php?id=359475>
- Barston, R. (2014). *Modern Diplomacy* (Τόμ. Fourth Edition). New York: Routledge.
- Bradsher, K., & Rappoport, A. (2018). *The New York Times*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 2, 2018, από The New York Times: <https://www.nytimes.com/2018/12/02/business/trade-truce-china-us.html>
- Chen, S. (2010, Σεπτέμβριος 28). *BBC News*. Ανάκτηση Οκτώβριος 14, 2018, από BBC News: <https://www.bbc.com/news/world-asia-pacific-11429869>
- China.org.cn*. (2018, Οκτώβριος). Ανάκτηση Οκτώβριος 7, 2018, από FTA China's Free Trade Agreements: http://china.org.cn/business/node_7233287.htm#a1
- Cohn, T. (2009). *Διεθνής πολιτική οικονομία. Θεωρία και πράξη*. (Ν. Λούντος, Μεταφρ.) Αθήνα: Gutenberg.
- Department of Commerce*. (2014, Μάρτιος 10). Ανάκτηση Σεπτέμβριος 28, 2018, από Department of Commerce Releases FY 2014-2018 Strategic Plan: <https://www.commerce.gov/news/blog/2014/03/department-commerce-releases-fy-2014-2018-strategic-plan>
- Department of Commerce*. (2018). Ανάκτηση Σεπτέμβριος 28, 2018, από About Commerce: <https://www.commerce.gov/page/about-commerce>
- Dong, W. (2010). China's Trade Relations with the United States in Perspective. *Journal of Current Chinese Affairs*, 39(3), 165-210.
- Donohue, T. (2018). *U.S. Chamber of Commerce*. Ανάκτηση Νοέμβριος 10, 2018, από U.S. Chamber of Commerce: <https://www.uschamber.com/series/above-the-fold/costs-of-recent-trade-policies-rack>
- EURO2day*. (2009). Ανάκτηση Ιούλιος 2018, από EURO2day: <http://www.euro2day.gr/news/world/article/556176/obamaphgh-evmareias-oi-emporikes-sheseis-me-kina.html>
- Gilpin, R. (1999). *Πολιτική Οικονομία των Διεθνών Σχέσεων* (Τόμ. Β'). Αθήνα: Gutenberg.
- Gilpin, R. (2009). *Παγκόσμια πολιτική οικονομία. Η διεθνής οικονομική τάξη*. (Η. Κουσκουβέλης, Επιμ., & Η. Στροϊκου, Μεταφρ.) Αθήνα: Ποιότητα.
- Hegwood, A. (2013). *Διεθνής Σχέσεις και Πολιτική στην Παγκόσμια Εποχή*. Αθήνα: Κριτική.
- Jackson, R., & Sørensen, G. (2006). *Θεωρία και Μεθοδολογία των Διεθνών Σχέσεων. Η Σύγχρονη Συζήτηση*. (Χ. Κωνσταντινίδης, Μεταφρ.) Αθήνα: Gutenberg.
- Keohane, R. O. (1984). *After Hegemony. Cooperation and Discord in the World Political Economy*. New Jersey: Princeton University Press.
- Keohane, R., & Nye, J. (1989). *Power and Interdependence* (2 εκδ.). New York: Harper Collins Publisher.

- Kissinger, H. (1995). *Διπλωματία*. (Καβαλένκο, & Γιούρι, Μεταφρ.) Αθήνα: Εκδοτικός οργανισμός Λιβάνη.
- KPMG. (2015). Ανάκτηση Οκτώβριος 20, 2018, από KPMG: https://imaa-institute.org/docs/statistics/kpmg_china_outlook-2015-incl-m-and-a.pdf
- Lawrence, S. V. (2013). *Congressional Research Service*. Ανάκτηση Οκτώβριος 20, 2018, από Congressional Research Service: <https://fas.org/sgp/crs/row/R41108.pdf>
- Lee, D., & Hocking, B. (2010). Economic Diplomacy. (R. A. Denemark, Επιμ.) *The International Studies Encyclopedia*(Vol. II), 1216-1227.
- Ministry of Commerce Public Services. (2018). Ανάκτηση Οκτώβριος 9, 2018, από Investment Project Information Database : http://project.mofcom.gov.cn/1800000091_10000111_8.html
- Morgenthau, H. J. (1973). *Politics among Nations: The Struggle for Power and Peace*. New York: Knopf.
- Morrison, W. M. (2017). *Congressional Research Service*. Ανάκτηση Οκτώβριος 28, 2018, από Congressional Research Service: <https://www.hsdl.org/?view&did=799452>
- Morrison, W. M. (2018). *Congressional Research Service*. Ανάκτηση Οκτώβριος 28, 2018, από Congressional Research Service: <https://fas.org/sgp/crs/row/RL33536.pdf>
- Nanto, D. K. (2011, January 4). *Congressional Research Service [CRS] Reports*. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 30, 2018, από fas.org: <https://fas.org/sgp/crs/natsec/R41589.pdf>
- O'Brien, R., & Williams, M. (2011). *Παγκόσμια πολιτική οικονομία. Εξέλιξη και δυναμικές*. (Π. Σκλιάς, Επιμ., & Κ. Κρίσης, Μεταφρ.) Αθήνα: Παπαζήση.
- Office of the United States Trade Representative. (2010). Ανάκτηση Ιούλιος 19, 2018, από Office of the United States Trade Representative: <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2010/december/us-china-joint-commission-commerce-and-trade-2010>
- Office of the United States Trade Representative. (2018a). Ανάκτηση Ιούλιος 18, 2018, από Office of the United States Trade Representative: <https://ustr.gov/countries-regions/china-mongolia-taiwan/peoples-republic-china>
- Office of the United States Trade Representative. (2018b). Ανάκτηση Οκτώβριος 1, 2018, από Office of the United States Trade Representative: <https://ustr.gov/about-us/about-ustr>
- Office of the United States Trade Representative. (2018c). Ανάκτηση Ιούλιος 18, 2018, από Office of the United States Trade Representative: <https://ustr.gov/countries-regions/china-mongolia-taiwan>
- Papadimitriou, P., & Pistikou, V. (2015). Economic Diplomacy in National Security. *Procedia Economics and Finance*(19), 129-145.
- The Constitution of the United States*. (2018). Ανάκτηση Σεπτέμβριος 27, 2018, από The Constitution of the United States: <http://constitutionus.com>
- The State Council The People's Republic of China*, Information Office of the State Council The People's Republic of China. (2011, Απρίλιος 21). Ανάκτηση Οκτώβριος 21, 2018, από The State Council The People's Republic of China: http://english.gov.cn/archive/white_paper/2014/09/09/content_281474986284620.htm
- The World Bank*. (2018a). Ανάκτηση Οκτώβριος 8, 2018, από The World Bank: <https://www.worldbank.org/en/country/china/overview>
- The World Bank*. (2018b). Ανάκτηση Ιούλιος 16, 2018, από The World Bank: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?end=2017&locations=CN&start=2009>

- U.S. Department of State. (2018). Ανάκτηση Σεπτέμβριος 30, 2018, από U.S. Department of State: <https://www.state.gov/aboutstate/>
- U.S. Department of The Treasury. (2018). Ανάκτηση Ιούλιος 20, 2018, από U.S. Department of The Treasury: <http://ticdata.treasury.gov/Publish/mfh.txt>
- U.S. Embassy & Consulates in China. (2014). Ανάκτηση Ιούλιος 18, 2018, από U.S. Embassy & Consulates in China: <https://china.usembassy-china.org.cn/u-s-china-joint-fact-sheet-sixth-meeting-strategic-economic-dialogue/>
- U.S. Embassy & Consulates in China. (2018). Ανάκτηση Ιούλιος 27, 2018, από U.S. Embassy & Consulates in China: <https://china.usembassy-china.org.cn/our-relationship/policy-history/io/>
- US history.org. (1995). Ανάκτηση Σεπτέμβριος 2018, από ushistory.org: <http://www.ushistory.org/declaration/document/>
- USAID. (2018, February 16). Ανάκτηση Οκτώβριος 2018, από USAID: <https://www.usaid.gov/who-we-are>
- VanGrasstek, C. (2013). The history and future of the World Trade Organization. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 16, 2018, από World Trade Organization: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/historywto_e.pdf
- Waltz, K. (2011). *Θεωρία διεθνούς πολιτικής*. (Κ. Κολιόπουλος, Μεταφρ.) Βάρη: Ποιότητα.
- Watson, A. (2005). *Diplomacy: The Dialogue Between States*. Taylor & Francis e-Library.
- Wong, C. (2018, Σεπτέμβριος 5). *South China Morning Post*. Ανάκτηση Οκτώβριος 20, 2018, από South China Morning Post: <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/2162778/china-shakes-old-order-western-donors-surge-aid-africa>
- World Trade Organization. (2015). *20 years of the WTO. A retrospective*. Ανάκτηση 15 Σεπτέμβριος, 2018, από World Trade Organization: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/20years_wto_e.pdf
- World Trade Organization. (2018a). Ανάκτηση Σεπτέμβριος 17, 2018, από https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/org6_e.htm
- World Trade Organization. (2018b). Ανάκτηση Σεπτέμβριος 1, 2018, από https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/wto_dg_stat_e.htm
- Zhu, Z. (2010). China's Foreign Economic Cooperation for CLMV: Contract Engineering in CLMV. (M. Kagami, Επιμ.) *In Japan and Korea with Mekong River Basin Countries* (BRC Research Report No.3).

Ελληνόγλωσση

- Γκόφας, Α., & Τζιφάκης, Ν. (2017). *Θεωρητικές Προβολές στη Διεθνή Πολιτική. Η Σινο-Αμερικανική Πρόκληση*. Αθήνα: Πεδίο.
- Ζαχαριάδης - Σούρας, Δ. (2005). *Διεθνείς οικονομικοί οργανισμοί. Με ιδιαίτερη και εκτεταμένη αναφορά στην Ευρωπαϊκή Ένωση*. Αθήνα: Σταμούλης.
- Κωνσταντόπουλος, Ι. (2016). *Οικονομία και κατασκοπεία: Θεωρία και πράξη*. Βάρη: Ποιότητα.
- Μανώλη, Π., & Μάρης, Γ. (2015). *Εισαγωγή στη Διεθνή Πολιτική Οικονομία*. Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα.
- Παπαστάμου, Α. (2018). *Οικονομική Διπλωματία: Από τη Θεωρία στην Πράξη*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Παπασωτηρίου, Χ. (2013). *Η Κίνα από την ουράνια αυτοκρατορία στην ανερχόμενη υπερδύναμη του 21ου αιώνα*. Βάρη Αττικής: Ποιότητα.

Τσαρδανίδης, Χ. (2008). Οικονομική διπλωματία. Στο Τριανταφύλλου, Δ., Υφαντής, Κ., Χατζηβασιλείου, & Ε., *Διεθνείς σχέσεις: Σύγχρονη θεματολογία και προσεγγίσεις*. Αθήνα: Παπαζήση.

Τσαρδανίδης, Χ. (2018). *Οικονομική Διπλωματία*. Αθήνα: Παπαζήση.